

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA HISTORIE

VINCENC PRASEK – OPAVSKÝ RODÁK

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Radim Dulava

Historická studia, obor Historie se zaměřením na vzdělávání

Vedoucí práce: PaedDr. Naděžda Morávková, Ph.D.

Plzeň 2015

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

Plzeň, 28. června 2015

.....
vlastnoruční podpis

Mé velké poděkování patří mé vedoucí práce PaedDr. Naděždě Morávkové, Ph.D., za její vstřícnost a ochotu.

Mé díky patří také všem zaměstnancům Zemského archivu v Opavě, dále pak jednotlivých Státních okresních archivů v Opavě, Karviné, Bruntále, Jeseníku, Frýdku-Místku a Novém Jičíně. Mezi jinými si zaslouží velký dík Mgr. Marek Skupien za svůj osobní přístup a odborné rady, kterými mi byl nápomocen v průběhu jeho badatelské činnosti, jakož i za bezmeznou ochotu v otázce zpřístupnění daných fondů ve zpravidla okamžitých termínech.

Mimo výše uvedené zaslouží velký dík knihovnice působící v knihovně České advokátní komory, dále pak zaměstnanci Národní knihovny České republiky a Knihovny Petra Bezruče v Opavě.

Největší dík zaslouží má rodina za její naprostou podporu v celém průběhu studia a v průběhu činnosti na této práci, jakož i za neutuchající motivaci a pevné nervy se mnou, jak ve studiu, tak i v životě.

ZDE VLOŽTE ORIGINAL DO JEDNOHO VYHOTOVENÍ BP
ORIGINAL ZADÁNÍ KVALIFIKAČNÍ PRÁCE A ZA NĚJ DVA
ORIGINALY ROZHODNUTÍ (VIZ 1. VYHOTOVENÍ)

DO DRUHÉHO VLOŽTE KOPII ZADÁNÍ A ZBYLÁ ROZHODNUTÍ
(VIZ 2 .VYHOTOVENÍ)

Obsah

Úvod	2
1 Život Vincence Praska.....	4
1.1 Praskovo dětství.....	4
1.2 Studium na obecné škole	4
1.3 Studium na krajské hlavní škole v Opavě	5
1.4 Studium na univerzitě ve Vídni	5
1.5 Praskovo pedagogické působení.....	7
1.6 Prasek – ředitel prvního českého gymnázia v Opavě	9
1.7 Praskovo působení v Olomouci	12
1.8 Poslední období Praskova života.....	13
2 Jazykovědec.....	15
2.1 Brusičství.....	15
2.2 Problematika místních názvů a jmen.....	17
2.3 Polemiky odborné veřejnosti s Praskem ve věci jeho díla	19
3 Pedagog	23
3.1 Praskova činnost související s českým gymnáziem v Opavě	23
3.2 Činnost Praska týkající se zakládání dalších škol	25
4 Historik a archivář	29
5 Národopisec a novinář	33
6 Národní buditel.....	35
Závěr.....	38
Summary.....	40
Seznam literatury	41
Seznam příloh.....	I

Úvod

Vítězství v boji o české sebeuvědomění je dlážděno mravenčí prací a pílí badatelů, vědců a pedagogů, kteří se více či méně úspěšně prosadili do veřejného povědomí a dosáhli veřejného vřhlasu. Jejich životům a přínosu národnímu obrozeneckému boji nebo výchově k patriotismu byla věnována celá řada odborných publikací a příspěvků ve sbornících či novinách.

Autor této kvalifikační práce se však nesmířil s faktem, že některé osobnosti nedosáhly ocenění, jež by odpovídalo jejich přínosům na poli vědy a osvěty, a proto se rozhodl vydat vlastní cestou a seznámit širší veřejnost s osobou nemenšího významu, totiž s osobou Vincence Praska, slezského rodáka, národního buditele, pedagoga a historika.

V první kapitole se autor věnuje životním osudům opavského rodáka, přibližuje čtenáři rodinné zázemí, ve kterém Prasek žil a byl vychováván a které mělo nepochybně vliv na jeho vývoj a životní směr, kdy výrazným impulzem byla smrt jeho otce. Zásadním činitelem, který Praska dovedl k jeho celoživotnímu boji proti germanizaci a ke snaze o zrovnoprávnění slezských žáků se studenty škol německých, byly vlastní zkušenosti, které získal při studiu na základní škole a ve snížené míře i v letech gymnaziálních. Kontinuálně na Praskovo studium navazuje část reflektující jeho další působení v akademické sféře, nejprve jako studenta, později jako pedagoga, s tím, že největším úspěchem V. Praska bylo zřízení a vedení českého gymnázia v Opavě. V průběhu let měnil Prasek pobyt z Opavy do Olomouce či Napajedel převážně z profesních důvodů. Poslední řádky Praskova životního příběhu byly psány v Napajedlech, kde také jeho život skončil.

V další části předkládané práce autor analyzuje Praskovu osobnost z hlediska jeho lingvistické a filologické činnosti. Vyzdvihuje zejména jeho přínos spisovné podobě českého jazyka s důrazem na syntax, zejména v díle „Brus příspěvečkem ku skladbě srovnávací (1873)“. Prezentoval však na tehdejší dobu příliš pokrokové názory, které nebyly tehdejší odbornou veřejností přijaty a došly svého uplatnění až mnoho let po Praskově smrti. Neobvyklou tematikou, kterou se Prasek také zabýval, byla problematika místních názvů – tzv. toponym, proto i autor věnuje této otázce část své práce.

Vzhledem k tomu, že práce je psána při fakultě pedagogické, neopomíjí autor přínos Praska jakožto pedagoga a průkopníka v otázce moderního českého školství. Mezi jeho významné počiny patřilo již zmíněné založení Opavského gymnázia, dále pak spoluúčast při zakládání dalších českých škol a také jeho tvorba učebních materiálů pro české žáky ve Slezsku.

Pouze okrajově se autor věnoval Praskově osobě jako historikovi a archiváři, přičemž pro doplnění portrétu Praska uvedl několik málo střípků z jeho právně historické, archivářské či muzejní činnosti.

V následující kapitole, nesoucí název „Národopisec a novinář“, popisuje autor Praskovy patriotické tendence, v rámci kterých byla připravována Vlastivěda slezská jakožto elementární zdroj poznání o národních dějinách. Toto dílo ovšem nakonec nenašlo, bohužel pro nás, naplnění. Co se týče novinářské činnosti, je nutné na tomto místě poznamenat, že kromě odborných článků a příspěvků do různých žurnálů a týdeníků využíval Prasek veřejného tisku k různým konfrontacím se svými odpůrci a kritiky. Používal tak tisk jako prostředek své vlastní obhajoby.

V závěrečné kapitole je Prasek přibližován čtenářům jako národní buditel své doby - příčiny těchto tendencí byly uvedeny již výše - a čilý organizátor spolkového života, za jehož působení v Olomouci, Opavě či Napajedlech bylo založeno mnoho spolků různého zaměření a mnoho různých zájmových skupin, kdy je možné jmenovat zejména Matici opavskou, které se, jak autor sám přiznává, věnuje již spíše v předcházející části práce, proto je tato kapitola zmíněna spíše jen okrajově pro nastínění všech stránek jinak velice všestranné osobnosti V. Praska.

Cílem této práce je podat ucelený pohled na osobnost Vincence Praska v rozsahu a hloubce, které autorovi dovoluje bakalářská práce, v níž autor studiem odborných publikací, periodik a archivních fondů byl na základě výsledků svého bádání schopen poskytnout obraz této osobnosti slezských obrozeneckých dějin.

1 Život Vincence Praska

„Historické události mají své příčiny, svůj počátek, svůj vzrůst a jako v přírodě, když do země zasejeme zlé nebo dobré semeno, také strom, který vzroste, vydá ovoce buď dobré nebo zlé, tak mělo by se uvažovati, že i my sejeme historii. A mně se, bohužel, zdá, že sejeme velmi mnoho koukole a že teprve příští pokolení sprásknout nad námi rukama, co že jsme to seli, a můžeme ostatně již dnes pověděti, že za dobu od chvíle konstituční národ český dopustil se mnoha chyb a lituji, že musím konstatovati, že tyto chyby nejhůře zaplatilo naše Slezsko.¹

1.1 Praskovo dětství

Rodové kořeny slezského rodáka Vincence Praska sahají do oblasti Křenovic, kde se roku 1782 narodil Vincencův otec František Prasek.² Byť jeho otec nikdy nedosáhl vyššího sociálního postu, na svoji dobu byl poměrně dobře vzdělaný. Díky tomuto svému vzdělání byl následně pověřen funkcí „dozorce“ nad obecní školou v Milostovicích, kde žil a posléze si zde také našel svoji první manželku. Ta se jmenovala Josefa Bobáková. Bohužel toto manželství Františku Praskovi nevydrželo. Později, roku 1842, se František znovu oženil, a to s mladičkou Viktorii Otýpkovou, které bylo pouhých sedmnáct roků. Právě v tomto manželství přišel na svět Vincenc. Narodil se 9. dubna 1843.³

František Prasek si ovšem svého syna mnoho neužil. Když byly Vincencovi pouhé čtyři roky, jeho otec zemřel. Příští časy se tak pro Vincence a jeho matku staly velice těžké. Protože byl Vincenc ještě malé dítě a všem bylo nadmíru jasné, že při svém dospívání bude potřebovat mužský vzor, stal se mu poručníkem jeho nevlastní bratr Vojtěch.⁴

1.2 Studium na obecné škole

Od roku 1849 začal navštěvovat obecnou školu. Jeho matka se zde seznámila s Bedřichem Kaunou, což byl místní velmi významný kněz, který ji přesvědčil, aby

¹ PRASEK, Vincenc. *O Slezsku historickém a nynějším kulturním*. Lidové noviny. 1901, č. 102.

² PEŘICH, Leopold. *Rodové kořeny Vincence Praska*. *Slezský sborník*, 1953, s. 48-54;

NOVÁK, Ludvík. *Rodové kořeny Vincence Praska*. *Těšínsko*, 1964, s. 11-18.

³ PEŘICH, Leopold. *Rodové kořeny Vincence Praska*. *Slezský sborník*, 1953 (51), s. 48-54.

⁴ ŠÍL, Jiří. *Vincenc Prasek (1843-1912): má vůle je mým osudem*. 1. vyd. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Filozoficko-přírodovědecká fakulta, Ústav historických věd, 2010. s. 39.

Vincence dala na kněžskou dráhu. Díky tomuto rozhodnutí začal Vincenc navštěvovat školu v Opavě, kde výuka probíhala v němčině. Tento fakt byl pro něho nemalým problémem, neboť německy téměř nerozuměl. Aby se naučil co nejrychleji, zároveň se školou navštěvoval doučování, kde se německý jazyk postupně učil.⁵

1.3 Studium na krajské hlavní škole v Opavě

Krajskou hlavní školu v Opavě navštěvoval až do roku 1855. Poté ve studiu pokračoval na gymnáziu v Opavě. I zde výuka probíhala v němčině. Gymnaziální léta nebyla pro Vincence vůbec lehkým obdobím. Ačkoliv již německý jazyk ovládal, nedalo se říci, že by výklad chápal naplno. Díky těmto znevýhodněním se žáci slovanského původu na německy mluvících školách často stávali terčem výsměchu a nedorozumění. Mezi ně patřil i Vincenc. Ten měl ovšem na rozdíl od ostatních silnou oporu ve své matce, která ho velmi podporovala v tom, aby na škole setrval a neodcházel jako mnoho jeho spolužáků mluvících česky. Zůstal tedy. V průběhu studií se tak Vincenc seznámil s Antonínem Vaškem, který na gymnáziu začal vyučovat český jazyk.⁶

Tento muž Vincence v následujícím vývoji velmi výrazně ovlivnil. Profesor Vašek české studenty velmi podporoval a snažil se v nich probudit chuť bojovat za svůj rodný jazyk. To se mu u Vincence rozhodně podařilo. Svoji cestu k vlastenectví našel skrze četbu.⁷ Čím starší Prasek byl, tím více v něm jeho vlastenecké myšlenky rostly. Zprvu je pouze vyjadřoval v rámci výuky dějepisu, coby vzdor německé propagandistické výuce. V pozdější době dokonce vytvářel satirické historiky, které veřejně publikoval.⁸

Praskovo národní cítění velmi formoval například František Ladislav Čelakovský, ale také studium polské a ruské literatury.⁹

1.4 Studium na univerzitě ve Vídni

V květnu roku 1863 Vincenc úspěšně ukončil gymnázium a s dalšími slezskými studenty začal studovat ve Vídni na univerzitě. Studoval zde, jak jinak, než slovanskou

⁵ ŠÍL, Jiří. *Vincenc Prasek (1843-1912): má vůle je mým osudem*. 1. vyd. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Filozoficko-přírodovědecká fakulta, Ústav historických věd, 2010. s. 39 s. ISBN 978-80-7248-604-5.

⁶ PRASEK, Vincenc. *Kterak jsem se ze spánku národního probudil*. *Opavský týdeník*. 1873, č. 10.

⁷ PRASEK, Vincenc a PÍSKOVÁ, Milada, ed. *Paměti Vincence Praska*. Vyd. 3., rozš. a opr. Opava: Matice slezská, 2006. s. 36-41. ISBN 80-903055-8-X.

⁸ PRASEK, Vincenc. *Kosa na kámen*. *Opavský týdeník*. 1876, č. 6.

⁹ PRASEK, Vincenc a PÍSKOVÁ, Milada, ed. *Paměti Vincence Praska*. Vyd. 3., rozš. a opr. Opava: Matice slezská, 2006. s. 45. ISBN 80-903055-8-X.

filologii.¹⁰ Vincenc se zde do svého studia pustil s vervou sobě vlastní. Mezi učitelským sborem měl vizitku pilného studenta. Celkově se mu studium na Vídeňské univerzitě líbilo více, než léta gymnaziální. O různé národnostní menšiny zde totiž nebyla nouze, což vytvářelo v jeho očích mnohem tolerantnější atmosféru, kterou ze studií na gymnáziu opravdu neznal.¹¹ Na této přátelské půdě byl zažit zvyk, že se studenti pocházející z Čech, Moravy a Slezska vzájemně setkávali. Za účelem těchto setkání byly pořádány různé bankety, při nichž vznikla mnohá přátelství. Toto tvrzení lze doložit z dopisních konverzací.¹² Od roku 1866 se začaly množit dopisní konverzace se slezským farářem Cyprianem Lelkem z Vodky. Tento farář se Vincence pokoušel přesvědčit, aby své znalosti - pedagogické i jazykové - využil ke vzdělání Slezanů. Slezské Čechy měly totiž velmi výrazný problém. Kdokoli nebyl urozený nebo z „lepší“ rodiny, nedostalo se mu adekvátního vzdělání. Navíc v těchto kruzích vládla „móda“ německého jazyka. Český jazyk tedy postupně upadal. Tento stav došel až tak daleko, že Slezané neuměli řádně mluvit ani psát spisovnou češtinou. Vincenc Prasek si tak toto poslání vzal za své a v sedmdesátých letech se ve svých jazykovědných pracích zaměřil na tuto tematiku¹³

Praskovo studium pokračovalo zdárně dál, v průběhu studia dokonce vycestoval a jeden semestr pobýval ve Vratislavi, kde se převážně věnoval sběru informací a literatur pro svoji práci, kterou psal jako „závěrečnou“ na Vídeňské univerzitě. Roku 1868 Prasek ukončil letní semestr a rozhodl se předstoupit před zkušební komisi, která měla prověřit jeho znalosti nejen pedagogické, ale také jazykové. Byl zkoušen z řečtiny, latiny a českého jazyka.¹⁴ Studium zakončil Prasek úspěšně a začal tedy přemýšlet, jak nejlépe naplnit slib, který v minulosti dal slezskému faráři Lelkovi. Stejně jako on chtěl, aby se úroveň vzdělání Slezanů zvýšila. Aby svůj závazek naplnil, nastoupil na opavském gymnáziu jako suplující učitel. Vyučoval zde řecký jazyk (vyšší ročníky) a český jazyk (nižší ročníky). Na opavském gymnáziu však mladý Vincenc nesetřval dlouho. Již po čtrnácti dnech jeho

¹⁰ ŠÍL, Jiří. *Vincenc Prasek (1843-1912): má vůle je mým osudem*. 1. vyd. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Filozoficko-přírodovědecká fakulta, Ústav historických věd, 2010. s. 43.

¹¹ PRASEK, Vincenc. "Morava": akademický spolek vídeňský. *Světobzor*. 1905, s. 1097-1100.

¹² PRASEK, Vincenc a PÍSKOVÁ, Milada, ed. *Paměti Vincence Praska*. Vyd. 3., rozš. a opr. Opava: Maticе slezská, 2006. s. 54-56, 69 s. ISBN 80-903055-8-X.

¹³ ŠÍL, Jiří. *Vincenc Prasek (1843-1912): má vůle je mým osudem*. 1. vyd. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Filozoficko-přírodovědecká fakulta, Ústav historických věd, 2010. 45 s. ISBN 978-80-7248-604-5.

¹⁴ PRASEK, Vincenc a PÍSKOVÁ, Milada, ed. *Paměti Vincence Praska*. Vyd. 3., rozš. a opr. Opava: Maticе slezská, 2006. 68-69 s. ISBN 80-903055-8-X.

působení mu přišel zvací dopis z olomouckého gymnázia, aby zde český jazyk vyučoval také. To se mu velmi zamlouvalo, protože se na olomouckém gymnáziu čeština využívala jako vyučovací řeč.¹⁵

Jeho nadšení doprovázely ale také obavy. Na vídeňské univerzitě vystudoval obor zaměřující se na nižší stupně gymnaziálních tříd, ale zde po něm žádali, aby učil i žáky starší, z vyšších ročníků. Jeho obavy byly zcela zbytečné. Jako učitel se velice osvědčil. Byl také poměrně oblíbeným pedagogem – zejména mezi staršími žáky. Věhlas olomouckého gymnázia rostl a hlásilo se sem velké množství nových studentů, což mělo za následek potřebu navýšení počtu vyučujících. Ve školním roce 1869 byl do řad pedagogů přijat i Adam Fleischman, což byl Vincencův blízký přítel ze studií na vídeňské univerzitě. Do pedagogického sboru ovšem přibyli i další Praskovi známí – například Jan Zacpal. Tato osoba byla v Praskově životě poměrně důležitá. Společně totiž založili sdružení, které neslo název „Rozmar“.¹⁶ Toto sdružení bylo recesistického ražení a v jeho rámci vycházel časopis *Udice*, který byl psán ručně. Každý člen časopisu, neboli „Úd“¹⁷, si musel vybrat osobní přezdívku, kterou v rámci časopisu využíval. Vincenc Prasek si vybral přezdívku *Ratibor*. Tato jeho přezdívka ovšem nebyla spojena jen s *Udicí*, využíval ji ve své novinářské činnosti i v pozdější době.¹⁸

1.5 Praskovo pedagogické působení

Rok 1869 byl pro Praska celkově významný, podal totiž dvě žádosti o místo profesora na německém gymnáziu v Těšíně. Zde Prasek neuspěl a tak byl okolnostmi přinucen, aby si zažádal o profesorské místo nejen ve Slezsku a na Moravě, ale i v Čechách. V této lokalitě měl větší úspěch. Roku 1870 na jeho žádost reagovalo chrudimské reálné gymnázium. Praska tato odezva velice potěšila a ihned se do Chrudimi vydal, aby se mohl místnímu vedení představit. Ředitel byl Vincencovým nadšením velmi

¹⁵ ŠÍL, Jiří. *Vincenc Prasek (1843-1912): má vůle je mým osudem*. 1. vyd. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Filozoficko-přírodovědecká fakulta, Ústav historických věd, 2010. s. 48. ISBN 978-80-7248-604-5.

¹⁶ PRASEK, Vincenc. Zacpal redaktorem "Udice": Příspěvek k jeho životopisu. *Opavský týdeník*. 1896, č. 11.

¹⁷ Toto bylo označení členů spolku, z toho vznikl název celého časopisu „Udice“.

¹⁸ ŠÍL, Jiří. *Vincenc Prasek (1843-1912): má vůle je mým osudem*. 1. vyd. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Filozoficko-přírodovědecká fakulta, Ústav historických věd, 2010. 49 s. ISBN 978-80-7248-604-5.

potěšen, a tak ho do funkce 12. října 1870 jmenoval. Praskův chrudimský pobyt ale netrval příliš dlouho. Na místní škole působil pouze do 18. února 1871.¹⁹

Důvodem Praskova odchodu bylo odvolání přímo z ministerstva. Prasek dostal místo v tábořském státním gymnáziu. Při svém tábořském pobytu byl Prasek velmi produktivní – zaměřil se zde na svou jazykovědnou tvorbu. V této době si Vincenc vytyčil hlavní směry, kterým se věnoval. Byly to slovanská fonetika, zvaná „zvukosloví“, a tvorba učebnice českého pravopisu, která byla určena pro střední školy na Moravě a ve Slezsku. Celkově byl pro Praska tábořský pobyt velmi obohacující, pedagogickou činností se rozvíjel ve výuce cizích jazyků. Na podzim 1871 byl ovšem povolán zpět do Olomouce. O tom, jak celé toto přesouvání bylo náhlé, hovoří dopisy, které si psal s kolegou Hromádem.²⁰ Na olomouckém gymnáziu se Vincenc soustřeďoval především na český pravopis, skladbu vět a celkové povědomí o českém jazyce. Zájem ze strany studentů se pokoušel probudit mnoha různými formami. Často pro své záměry využíval popularizaci ULS (ústní lidové slovesnosti), do které spadají různé pohádky nebo přísloví, která byla mezi žactvem oblíbena. Také při své výuce často využíval citáty z děl českých velikánů, jako byli Jan Amos Komenský, Tomáš Štítný ze Štítného či Václav Břežan. Díky těmto postupům si žáci sami našli lepší vztah k české literatuře jako takové.²¹ Prasek se postupně věnoval jazykovědě, ale také topografii a historii, k těmto tématům se ovšem vrátím ve své práci až později.

Ve druhé polovině sedmdesátých let se Vincenc pokoušel své buditelské záměry realizovat i v dalších oblastech. Byl tímto počínáním ale svým kolegům k smíchu. Pobyt v Olomouci se mu stal osudným i po stránce soukromé. Vincenc se zde totiž seznámil se svojí životní láskou Kateřinou Opluštilovou. Kateřina pocházela ze zámožné měšťanské rodiny. Jejich sňatek proběhl 19. února 1873 v chrámu svatého Mořice v Olomouci, ale další soukromý život je záhadou. O jejich manželství paradoxně neexistuje mnoho záznamů, dokonce není známá ani fyzická podoba Praskovy ženy. Některé konkrétnější informace o rodině Praskových a jejich životě lze dohledat v dopisech jejich dcery Lídy,

¹⁹ VÁCLAV, Ježek a A KOL. AUTORŮ. *Po třiceti letech: Vydáno na oslavu třicetiletého působení chrudimského c.k. real. a vyšš. gymnasia a sjezdu bývalých posluchačů jeho*. Chrudim: Stanislava Pospíšila zeť, 1893.

²⁰ ZAO, fond Prasek V., karton 3, identifikační číslo 205, dopis F.Hromádka Vincenci Praskovi na podzim roku 1871.

²¹ ŠÍL, Jiří. *Vincenc Prasek (1843-1912): má vůle je mým osudem*. 1. vyd. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Filozoficko-přírodovědecká fakulta, Ústav historických věd, 2010. s. 55. ISBN 978-80-7248-604-5.

ale jedná se spíše o kusé informace.²² Jedno je ovšem jisté: Kateřina Vincencovi Praskovi dala několik dětí. Dcery Stanislavu, Vladimíru, Bohuslavu, Ludmilu, Marii a syny Stanislava a Zdeňka. Bohužel ne všechny se dožily dospělého věku. Některé zemřely ještě v útlém věku.

1.6 Prasek – ředitel prvního českého gymnázia v Opavě

Důležitým rokem pro Praskovy se stal rok 1883. Vincenc Prasek byl jmenován ředitelem prvního českého gymnázia, které se nacházelo v Opavě. Jednalo se o soukromou instituci, vytvořenou za pomoci opavské a pražské Matice.²³ Opavské gymnázium se ale nesetkalo s čistě pozitivními projevy – ba naopak. Škola, která měla češtinu jako vyučovací jazyk, byla v poněmčeném městě považována za něco podřadného. Každodenním chlebem pedagogů se tak staly vlny narážek a urážek od pohoršených měšťanů. Vincenc Prasek se snažil školu obhajovat a bránit všude, kde to jen šlo. Momentem, kdy došlo k obratu v nastalé situaci, byl rok 1881. Praska oslovila Ústřední matice školská se sídlem v Praze. Vyzývali ho, aby konkretizoval, jakými způsoby by matice mohla pomoci. Prasek byl z jejich přístupu velmi nadšen, o čemž vypovídá i výňatek z dopisu, kterým Matici obratem odpověděl: **„Vašnostin list s velikou radostí a uspokojením, to proto, že z něho poznávám, kterak potřeba, starati se o Slezsko, a nezbytná neodkladnost' toho nalezla konečně v jediném všečeském spolku, v Matici ústřední nadějného pěstovatele“**²⁴

Dalo by se říci, že jmenování Vincence Praska do funkce ředitele na opavském gymnáziu vycházelo z široké podpory ze strany Matice. Další výraznou rovinou byla podpora politická. Zaštitit ústav politicky bylo dáno za úkol Říšské radě, a to z toho důvodu, že slezští Češi, díky svojí neprůbojnosti a chybou ve volebním systému, neměli v centrálním parlamentu žádného svého zástupce. Svoji podporu tomuto ústavu dali například František Ladislav Rieger (vůdce Staročechů), Jaromír Čelakovský (právní historik), Karel Adámek (Mladočech), Karel – svobodný pán Rolsberg (ojedinělý případ

²² ZAO, pobočka v Olomouci, Sběrka matrik olomouckého kraje, sign. 5604.

²³ ŠÍL, Jiří. *Vincenc Prasek (1843-1912): má vůle je mým osudem*. 1. vyd. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Filozoficko-přírodovědecká fakulta, Ústav historických věd, 2010. s. 59. ISBN 978-80-7248-604-5.

²⁴ NAP, fond Ústřední matice školské, karton 406, dopis Vincence Praska Ústřední matici školské ze 3. března 1881.

Němce a šlechtice, který se angažoval PRO politiku české národní strany²⁵), František Sláma (soudce), Josef Jireček a Hermanegild Jireček (ministerští úředníci), ale také Jiljí Vratislav Jahn, což byl poslanec za Staročechy.

Na půdě gymnázia se bohužel po krátké době začaly množit problémy spojené s otázkou „jaký typ školy a výuky na gymnáziu zavést“. Prasek sám se mnohokrát dostal v kontextu s touto otázkou do rozepře s výše zmíněnými osobnostmi. Bohužel nebyli schopni nalézt adekvátní řešení a kompromis. A to, že opavský ústav začíná mít problémy, se záhy stalo veřejným tajemstvím. Dokonce se o těchto problémech posléze dozvídáme z Opavského týdeníku. Je domněnka, že tyto informace ventiloval sám Prasek, který pro Opavský týdeník čas od času psal, dokonce i nepodepsané články.

Toto podezření je tedy nasnadě.²⁶

Další starostí, která Praskovi přibyla, bylo to, že jeho „české“ studenty napadali studenti německých škol. Studenty z českého gymnázia totiž považovali za něco horšího, podřadného a méněcenného oproti nim. Řešit takovéto konflikty nebylo pro něho jako pedagoga vůbec příjemné. Snažil se ale vše řešit v rozumných mezích. Většinou se jednalo o slovní konfrontaci přímo s útočníky nebo v horším případě za asistence zástupců zákona. V průběhu let se v rámci gymnázia začaly objevovat problémy spojené s tendencemi rekonstrukcí, které byly narušovány zvenčí, z řad úřadů. Také se projevovaly neshody v pedagogickém sboru mezi jednotlivými vyučujícími. Nejznámějším případem byla akce okolo Viktorina Karase. Škola měla poměrně značné komplikace s obsazením místa učitele teologie. V této pozici se v dočasném angažmá objevili místní faráři, ale nejednalo se o nic dlouhodobějšího až do doby, kdy Vincenc Prasek do postu katechety dosadil již zmíněného Viktorina Karase. Toto jmenování Praskovi přineslo více starostí, než by si kdy myslel. Karas měl velké množství vrtochů, které nelibě nesli jak členové učitelského sboru, tak i samotní žáci, kteří si na něho následně stěžovali u ředitele.²⁷

²⁵ ŠÍL, Jiří. *Vincenc Prasek (1843-1912): má vůle je mým osudem*. 1. vyd. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Filozoficko-přírodovědecká fakulta, Ústav historických věd, 2010. 62 s. ISBN 978-80-7248-604-5.

²⁶ ŠÍL, Jiří. *Vincenc Prasek (1843-1912): má vůle je mým osudem*. 1. vyd. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Filozoficko-přírodovědecká fakulta, Ústav historických věd, 2010. 64 s. ISBN 978-80-7248-604-5.

²⁷ NAP, fond Ústřední matice školské, karton 404 a 406.

Díky těmto všem komplikacím, které Vincence Praska v průběhu jeho kariéry zastihly, se mu dostalo „nálepky“ slabého a špatného nadřízeného, byť velké procento problémů, se kterými se musel potýkat, nevzniklo jeho vinou. Škole naopak věnoval obrovské úsilí, čas a energii. Vše vygradovalo, když se navíc Prasek dostal do konfliktu se školským inspektorem Viktorem Langhansem. Tento konflikt stál za následným Praskovým odchodem z Opavy.²⁸ Je s podivem, že inspektor Langhans velice tvrdě kritizoval a hodnotil nepodstatné detaily Praskovy činnosti, jako např. v lednu 1895, kdy na škole prováděl jednu ze svých pověstných inspekcí, ho pohoršilo, že žáci v hodinách probírají na ukázkou věty, ve kterých se hovoří „o českém králi“, když má Rakousko císaře. Dalším trnem v oku mu byla spodobněnání Jana Amose Komenského, kterého Langhans viděl jako velkého nepřítele monarchie, ale určitě ne jako velkého pedagoga, s čímž Prasek nesouhlasil.

Pomyslnou „vodu na mlýn“ Langhansovi Prasek nahnal i díky své zanedbané administrativě, na kterou mu při inspekci školní inspektor přišel. Prasek totiž pracoval na slezské vlastivědě, namísto administrativních povinností, které ho velmi obtěžovaly.

V důsledku zmiňované inspekce také došlo k velkému nepokoji mezi studenty i pedagogy – Langhans totiž požadoval, aby roku 1895 byla přepracována témata písemek z českého jazyka, které byly určeny k maturitní zkoušce v daném akademickém roce.²⁹ Tento požadavek v žácích budil hrůzu. Viktorin Langhans byl pověstný svou přísností a příkrostití. V některých situacích byl prý až patologicky útočný vůči studentům, kteří projeví – podle jeho reakce – závažnou neznalost. Leckdy šlo přitom o nepodstatné detaily.³⁰

Díky těmto povahovým rysům se Langhans nikdy netěšil velké oblibě veřejnosti. Prasek sám o něm neměl dobré mínění a údajně se o něm v soukromí nevyjadřoval příliš lichotivě. Dokonce se nechal slyšet, že byl Viktorin jmenován do své funkce pouze proto, aby se ho ve Vídni zbavili. Veřejně se Vincenc Prasek samozřejmě choval úměrně své funkci a k inspektorovi se choval se vši vážností a slušností. Nic to ovšem nemění na faktu, že následně Vincenc Prasek gymnázium opustil.

²⁸ ŠÍL, Jiří. *Vincenc Prasek (1843-1912): má vůle je mým osudem*. 1. vyd. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Filozoficko-přírodovědecká fakulta, Ústav historických věd, 2010. s. 72.

²⁹ HAUER, Václav. *Památník českého gymnázia v Opavě: Všešicos z let studentských a učitelských*. Opava: Čs. reál. gymn., 1923.

³⁰ ŠÍL, Jiří. *Vincenc Prasek (1843-1912): má vůle je mým osudem*. 1. vyd. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Filozoficko-přírodovědecká fakulta, Ústav historických věd, 2010. s. 72

1.7 Praskovo působení v Olomouci

Od září roku 1895 opět působil v Olomouci, kam byl poslán ministerstvem. Tento svůj návrat ovšem nevnímal nikterak pozitivně – po „opavské epizodě“ se cítil ukřivděný a neměl žádnou chuť začínat znovu tam, kde již působil. Údajně - kdyby bylo na něm, odstěhoval by se prý někam, kde ho vůbec neznali. Prasek zprvu kontaktoval střední školu v Kroměříži, ovšem neúspěšně. O tendencích odejít do Kroměříže se zmiňoval ještě za dob, kdy působil na gymnáziu v Opavě.³¹ Praskovi i jeho rodině tak nezbylo, než se v Olomouci opět usadit a pokusit se začít zde žít lépe, než dříve. Netrvalo to dlouho a Vincenc nastoupil na post pedagoga na zdejší gymnázium, kde to tak dobře znal. Pozitivní pro něho na celé této situaci bylo alespoň to, že nikdo z jeho minulých kolegů zde již neučil. Bylo to tedy pro něho „staronové“ prostředí, jak si přál.

Pracovní místo na gymnáziu pro něho ale nebylo jedinou činností. Souběžně s pracovním místem na gymnáziu přijal nabídku dominikánského kláštera v Řepčíně, kde po něm bylo žádáno, aby dvakrát týdně vyučoval sestry českému jazyku.³² Tím pro něho jeho pracovní povinnosti ovšem nekončily. Přijal ještě další pracovní místo, a to v ústavu Pöttingeum, což byl ústav, který se zaměřoval na vzdělání dívek.³³

Přes veškeré své vytížení byl Vincenc Prasek velice aktivní a mezi studenty oblíbený pedagog, i svými kolegy byl přijímán velice pozitivně: **„Jako učitel byl Prasek vlídný k žákům, neomezoval mládež v jejich radostech: přál výletům i tanečním hodinám. Pozdravujícím studentům odpovídal na pozdrav, i klobouk smekal, což bylo tehdy dosti nezvyklým jevem“**. Vlídne Praskovo chování oceňovaly i studentky ústavu v Řepčíně a galantnost Praskova chování si nemohly vynachválit: **„Profesor Prasek choval se k nám nezvykle slušně: oslovoval nás „slečny“, „prosím“, jednal s námi jako s dospělými“**.³⁴

Vincenc Prasek se na olomoucké škole těšil velké oblibě a jeho metody byly inspirací všem – známkoval mírně, snažil se žáky kárat v dobrém slova smyslu a nikdy nikoho neponižoval. Tento přístup fungoval dokonce i na líné a nespolehlivé žáky. Rok 1901 přinesl Praskovi mnoho nového. Například jmenování do nové funkce – zástupce vlády

³¹ NAP, fond Ústřední matice školské, karton 404.

³² SOKA Olomouc, fond Vyšší vychovávací a vzdělávací ústav sester dominikánek Řepčín, identifikační číslo 11, 1892-1907.

³³ ŠÍL, Jiří. *Vincenc Prasek (1843-1912): má vůle je mým osudem*. 1. vyd. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Filozoficko-přírodovědecká fakulta, Ústav historických věd, 2010. s. 77.

³⁴ KRÁLÍK, Klement. *Slezský sborník: Vincenc Prasek jako profesor v Olomouci*. Olomouc, 1950.

v rámci Matice školské v Olomouci. Tuto funkci vykonával v letech 1901 – 1905, kdy odešel do zasloužené penze. Toto období pro něho bylo velmi plodné, připravoval totiž vznik další reálné školy v Olomouci, kde se mělo vyučovat v českém jazyce.³⁵ Roku 1904 mu byl udělen titul „školní rada“ spolu s veřejným přiznáním pedagogických zásluh.

Byl uznán za jednoho z tvůrců rozsáhlé sítě škol, na kterých se vyučovalo česky. Byť se Praskovi dostalo uznání, nedokázal se ubránit vnitřnímu pocitu zklamání ze společnosti a to vedlo k jeho postupnému separování. Vincenc pomalu ale jistě začal navazovat častější a častější kontakt s částí rodiny, kterou měl v Napajedlech.³⁶

1.8 Poslední období Praskova života

Roku 1905, kdy odešel do důchodu trvale, se Vincenc Prasek s rodinou rozhodl, že v obci Napajedla budou žít trvale a ne sem jen jezdit na prázdniny. Zdejší místo na něho mělo uklidňující vliv a považoval ho za určitý azyl. Ve zdejším kraji Prasek spolupracoval s místními kantory na dějinách regionu a Napajedelska. Byla to pro něho velice příjemná a zajímavá práce, kterou dělal rád a k níž se rád i vracel. Za účelem zmapování Napajedelské historie podnikal mnoho výprav do různých archivů (Olomouc, Selský archiv atd.), kde se probíral archiváliemi. Jeho bádání zarazila roku 1912 náhlá nemoc. Vincenc trpěl prudkými migrénami, nervovou paralýzou a dalšími příznaky. Nikdo přesně nedovedl specifikovat, co konkrétně Praska postihlo. Jeho bolestivý stav vyústil v operaci, které se podrobil na podzim roku 1912. Operace bohužel nedopadla dobře. Od té doby se Praskův stav rychle horšil. Jeho nálady byly čím dál chmurnější, uvědomoval si, že se blíží jeho konec. V dalších měsících absolvoval ještě další dvě operace, které mu měly ulevit od ustavičných migrén, ale obě byly neúspěšné. Koncem roku už byl natolik indisponován, že za něho i soukromou korespondenci musela vyřizovat manželka nebo děti.³⁷

Stav Vincence Praska se neustále zhoršoval, jeho rodina měla obavu, aby se dožil Nového roku. A zcela oprávněně – 31. prosince 1912 v dopoledních hodinách dostal Vincenc silný záchvat mrtvice, který jeho stav mnohonásobně zhoršil. Po této příhodě se

³⁵ KRÁLÍK, Klement. *Slezský sborník: Vincenc Prasek jako profesor v Olomouci*. Olomouc, 1950.

³⁶ ŠÍL, Jiří. *Vincenc Prasek (1843-1912): má vůle je mým osudem*. 1. vyd. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Filozoficko-přírodovědecká fakulta, Ústav historických věd, 2010. 78 s. ISBN 978-80-7248-604-5.

³⁷ ZAO, fond Hauer Václav, karton 2, identifikační číslo 176, korespondence s L.Vaňourkovou, dopis z 27. prosince 1912.

stal téměř nepohyblivým. Přestože měl prvotřídní lékařskou péči, 31. prosince vpozdvečer Vincenc Prasek zemřel.³⁸

Na Nový rok tak novinové titulky sdělovaly společnosti jeho smrt. Pohřeb se uskutečnil o dva dny později v odpoledních hodinách na Napajedelském hřbitově.

³⁸ REDAKCE, Selských listů. Zpráva o smrti Vincence Praska. *Selské listy*. 1913, č. 2.

2 Jazykovědec

„Řeči své učili jsme se ze spisovatelů, jenž, jak kdo, jeden více, druhý méně, německy myslí, a jsouce sami po německu vzděláni mimovolně v germanismech taneme. Útlé mládeži naši řeč otravujeme spisy z německa přeloženými, jejichž převodě ne vždy znalci obou jazyků pracovali. A což mládež školská! Ta se učí z knih, z nichž málokterá za českou ob stojí, vždyť do syntaxe kolysáme po temnotách tápajíce; neváže nás jedna syntaxe slovanská, než všichni jednotejně a nejsvorněji ještě spějeme v němšinu. Nevěříš?“³⁹

2.1 Brusičství

Nejdůležitějším jazykovědným počinem mezi mnoha dalšími díly V. Praska byl jeho *Brus příspěvěčkem ke skladbě srovnávací*. Původ jeho jazykovědných snah v otázce tříbení jazyka lze spatřovat v jeho aktivitách týkajících se slezského školství. V otázce jazyka byla jeho cílem správná slovanská skladba a potlačování užívání německých, resp. z němčiny přejatých, způsobů aplikovaných v ní a dále zkoumání dialektiky ze strany její osobitosti. Za výchovným účelem zařazoval do své výuky lidová pořekadla a přísloví. Tyto výchovné praktiky pro něj byly inspirací pro sestavení jeho brusu a přípravu mluvnice českého jazyka, nikoliv komplexně pro celou zemi, nýbrž pouze pro školy moravské a slezské. Vzhledem k tomu, že v době, kdy vše bylo pod přísným dohledem Vídně, bylo zapotřebí veškeré materiály užívané ve školství podrobit schválení v rámci schvalovacího řízení, kterým některá jeho pořekadla neprošla a nezískala tak aprobaci, nebylo možné užívat Praskových učebnic ve výuce pro střední školy.

Svou jazykovědnou činností Prasek sledoval především pragmatické cíle vhodné pro potřeby školní výuky. I proto si jako osobní motto osvojil názor, že „myšlení slovanskému učíme se ve skladbě“, z čehož plyne, že za nejzásadnější cíl svých jazykovědných aktivit považoval vymezení neměnných syntaktických pravidel v českém jazyce. Paralelní metodou, jíž užíval k očištění češtiny od germanismů, byla pro něj slovanská frazeologie. Z výše uvedeného tak vyplývá, že trvalost a nezávislost českého jazyka nebyla Praskem zakládána na slovní zásobě, která byla dle něj listím stromů, jež na jaře vyroste a na

³⁹ PRASEK, Vincenc. *Brus příspěvěčkem ku skladbě srovnávací*. Praha, 1874.

podzim opadá, přičemž větve a kmen samotného stromu, za které považoval Prasek skladbu a frazeologii češtiny, zůstávají neměnné.⁴⁰

Vzhledem k rozloze území Moravy a Slezska v rámci českých zemí a rakouské monarchie a tomu odpovídající rozhodující úloze v otázkách výchovných a obrozeneckých nebyl V. Prasek v Čechách vnímán jako seriózní jazykovědec, nýbrž spíše jako samorost, a tak postrádal v otázkách jazykovědy autoritu, potřebnou pro větší úspěch a prosazení svého díla, což se pak ukázalo na sklonku Praskova života v jeho kritice Gebauerovy mluvnice. V souvislosti s touto kauzou kritizoval Prahu pro její tzv. „pražský gramatikářský monopol“. Současně kritizoval některá Gebauerova pravidla, která považoval za neslovanská a bludná.⁴¹ Např. Gebauerovo hojně užívané skloňování podstatných jmen rodu mužského podle tehdejšího vzoru stůl, stejně jako zpodstatnělá adjektiva a verba s koncovkami -ení, -ání. Když tedy změnila Selská jednota název na Sdružení českých zemědělců, reagoval Prasek z nepochopení důvodu přejmenování na sdružení v redakci periodika Selské listy tak, že gestikuloval s komentářem, že „se to nedá ani skloňovat!“⁴² Činnosti V. Praska týkající se problematiky skladby souvisí s problematikou Rukopisů královédvorského a zelenohorského, kdy je začal považovat za falza při práci na rozboru syntax českého jazyka, jež zkoumal v díle Tomáše Štítného. Zároveň zastával tezi, podle níž jsou zmíněné rukopisy na sobě tak jazykově závislé, že není možné připustit pravost jednoho bez pravosti druhého.

V roce 1880 byl Prasek veřejně prohlášen A. V. Šemberou nepřitelem české jazykovědy a to zkomplikovalo Praskovu snahu získat uznání díla tehdy již zemřelého přítele Antonína Vaška, otce Petra Bezruče, v českých novinách a denících. Převratným dílem, které konečně dokázalo hodnotit význam a osobnost A. Vaška, bylo dílo

⁴⁰ PÍSKOVÁ, Milada. O Pravopisu a Brusu: K jazykovědným bádáním Vincence Praska. In: Sborník prací Filozoficko-přírodovědecké fakulty SU v Opavě. Řada jazykovědná D3, Opava: Slezská univerzita, 2003, s. 127-129.

⁴¹ PRASEK, Vincenc. *Pravidla hledící k českému pravopisu a tvarosloví s abecedním seznamem slov a tvarů*. Časopis Matice moravské, 1904, s. 260-270.

⁴² NAP, fond Obrtel František, karton 1, identifikační číslo 133, Paměti VI.: V Selských listech v Olomouci, s. 18-19.

„Vlastenecké putování po Slezsku“, vydané v roce 1885, jehož autorem byl František Sláma.⁴³

V 70. letech 19. století byla Praskovi postupně znemožněna publikace jeho jazykovědných rozborů v rámci projektu Program olomouckého slovanského gymnázia. Absolutní zákaz uveřejňování jeho filologických prací mu udělil samotný ředitel Vojtěch Kotsmícha v souvislosti s prozrazením politického zaměření jeho článku „Čeština v Opavsku“, jenž byl ve své době průkopnickým dílem. Výše uvedené pojednání bylo reakcí na politiku zemské a předlitavské vlády, které nepovažovaly Čechy a Poláky, tedy osoby slovanského původu, za obyvatele Slezska, a proto jim bylo znemožňováno jednat a hovořit s úřady ve svém rodném jazyce, neboť jejich jazyk byl považován za „wasserpolácký“. V. Prasek v něm rozsáhlým filologickým rozbořem osobních a místních jmen, jež vybral z nejstarších písemných pramenů, průkazně dokládá fakt, že na území Opavska se již od pradávna hovořilo česky. Mimo tento fakt se také schopně snažil za pomoci komparatistiky vzájemně posoudit tamní nářečí se spisovným jazykem českým a také polským. Dle použitých pramenů došel k závěru, že Opavsku náležel primát v úřadování v českém jazyce v rámci všech zemí českých.

2.2 Problematika místních názvů a jmen

V. Prasek byl autorem mnoha článků, zabývajících se zamyšlením nad germanizací oblastí, které byly vždy české, a nad poněmčováním místních jmen, jako např. jednotlivých názvů obcí nebo železničních zastávek či jmen v žurnalistice. Za určitý druh germanizace historie považoval také fakt, že lokální rejstříky jednotlivých edic historických pramenů byly řazeny abecedně podle místních názvů obcí uvedených v němčině. Např. v případě svazků Codex diplomaticus et epistolaris Moraviae od „Bretholze“ docházelo ke germanizaci moravských dějin ignorováním existence slovanských místních názvů, místních jmen.

Ke konci jeho publicistické činnosti v Časopise Matice moravské vyvolaly mezi odbornými kruhy vášnivou debatu jeho práce o toponymech, jež uveřejnil právě ve výše uvedeném časopise. Kupříkladu tendence V. Praska používat v mužském rodě toponyma, kterým byl v té době již přiřazen rod ženský, našla u veřejnosti jen nesouhlas a pobouření. Současně k této problematice vydával v novinách, převážně v Selských listech, statě, kde

⁴³ ZAO, fond Prasek Vincenc, karton 7, identifikační číslo 713, korespondence s red. „Světozoru“ Primem Sobotkou, nadále i korespondence F. Slámy s Vincencem Praskem tamtéž.

se zabýval toponymy měst Olomouce, Brna, Kroměříže, Třebíče nebo obcí Velehradu či Obřan. V denících pravidelně reagoval osobitým způsobem na kritiku svých děl, např. vůči profesorovi brněnské univerzity Františku Autratovi. Rozkol mezi těmito osobnostmi eskaloval v období mezi léty 1907 – 1908 rozepří ohledně knihy „Moravská jména místní“ (1907) autorů Pavla Váši a Františka Černého. V tomto díle autoři zcela odmítli spoustu Praskových výkladů místních názvů a jmen. Nejmarkantnější rozpor mezi oběma stranami byla otázka toponym jako Jevíčko, Úsov či Jihlava. Důsledky tohoto konfliktu v podstatě znemožnily jakoukoliv potenciální budoucí kooperaci mezi jeho aktéry, přičemž tento stav přetrvával ještě dlouho po smrti Praska, kdy např. František Černý nesměl pro nesouhlas Praskovy rodiny použít jeho podkladů pro tvorbu topografického lexikonu, aby mohl vytvořit místní rejstřík pro starší svazky zemských desek moravských (1914).

V deníku Selské listy postupně Prasek publikoval v roce 1905 několik fejetonů zvaných „Rozprávky mluvnické“, jež je možné chápat jako pokračování a obranu své brusičské snahy a v nichž se snažil o opětovné přiblížení výchozího bodu svého hodnocení a chápání vývoje jazyka. Za tímto účelem všechny fejetony publikoval samostatně v díle „Mluvnické referáty pro Čítanku lidovou“. Po několika letech se začal vracet k původním a základním tezím svého jazykovědného působení, nicméně po předchozích zkušenostech postupoval v této činnosti již méně horlivě a extrémně než v 70. letech. Užil zde rovněž prvně obrazu rostoucího a košaticího stromu, který přirovnal k jazyku, kdy jednotlivé větve, listí, apod. představují jednotlivé slovní tvary nebo obraty na již suchém stromu českého jazyka. Opětovně zdůraznil, že ryze českého jazyka nespočívá ve slovní zásobě, kterou v rámci připodobnění ke stromu považoval za listí, jež se rok co rok obměňuje, ale ve větné struktuře, která podle Praska představovala samotný kmen a větve tohoto imaginárního stromu jazyka.

Poslední období na konci svého života věnoval práci na topografickém slovníku Moravy a Slezska, jež se však pro Praskovu smrt již nedočkal vydání. Byl oceněn jako jazykovědný materiál až Ladislavem Hosákem. Dle Hosákova názoru je historický význam obsahu snížen v důsledku jeho rozpracovanosti mající původ v Praskově nemoci a smrti, nicméně i přesto doporučil toto dílo jako důležitý materiál pro vědce, zabývající se toponymy. Nejdůležitější myšlenkou slovníku, na kterou byl ze strany Praska kladen největší důraz, bylo vypsání proměn toponyma a podložení důkazů o jednotlivých listinných tvarech od počátku našich dějin. Díky důslednému uvádění koncovky genitivu je možné přesně zjistit způsob Praskova určování rodu a čísla jména, tedy zda se jedná o jednotné nebo množné číslo.

Mezi další prvky Praskovy činnosti patřila např. kritika teorie osídlení, jež byla vyvozována, dle jeho názoru, z nesprávných interpretací místních názvů v keltském nebo germánském jazyce. V této souvislosti je nutno poznamenat, že Prasek generálně vedl neutuchající boj s keltology a keltomany. Rezolutně odmítal teorii zabývající se možností, že slovanskému osídlení českých zemí předcházelo osídlení germánské a keltské. Tato tendence u Praska byla výsledkem vlivu Jana Havelky, jež ve své odborné práci spatřoval jako základní a původní zdroj důkazů slovanského osídlení na Moravě místní jména v některých archeologických pramenech. Mj. dle názoru Havelky a dalších archeologů nebyla podložena existence dostatečně průkazných důkazů, jež by deklarovaly příchod Slovanů do oblasti centrální Evropy v závěru epochy stěhování národů, a měl tak výše uvedenou teorii za čistě účelově vytvořenou německými historiky.

2.3 Polemiky odborné veřejnosti s Praskem ve věci jeho díla

Prasek prosazoval tento názor až do své smrti, a proto zpochybňoval obecně známou posloupnost osídlování českých zemí jednotlivými etniky, a to v pořadí Keltové – Germáni – Slované. Nebyl schopen pochopit, proč se některým typům archeologických nálezů přisuzuje původ od Keltů. Např. při Praskově návštěvě muzea v Prostějově mu byl ukázán exponát kostry „keltice“, což mu přišlo velice směšné. Právě kvůli postoji, jenž zaujal vůči moravské archeologii a jejím osobnostem, na které měl „skřesáno“⁴⁴, byl tvrdě konfrontován s postavou Inocence Ladislava Červinky. Podobně jako Vincenc Brandl, i Prasek nepřipouštěl možnost existence velkomoravského Velehradu na jiném místě, než ve Starém Městě u Uherského Hradiště. V roce 1902, kdy byly Červinkou uveřejněny výsledky archeologického výzkumu Děvína, hodnotil Prasek jeho úvahy jako zjevně neprůkazné.

Mimo to nabyl V. Prasek dojmu, že Červinka vyčkal účelově smrti Brandla, aby mohl svá stanoviska o Velehradu a Velké Moravě zveřejnit. Nicméně se zde projevuje určitý kontrast ve formě Praskovy obrany dědictví Brandla, a to i přesto, že si za jeho života na něj Prasek neustále stěžoval v korespondenci, že mu dle jeho názoru zabral kulturněhistorické pojednání o biskupovi Vilému Prusinovském.

Postoj ke keltománii souvisel s Praskovým negativním postojem k tzv. „střepinářství“, za které považoval formulace závěrů archeologických výzkumů, odporujících původním písemným pramenům. Trefně na adresu archeologů poznamenal, že jednou z věcí, která mu na nich vadí, je jejich házení „tisícovkami let jako kartami

⁴⁴ DOBROMIL, (= V. Prasek). Prostějovu pozdravení. *Hlasy z Hané*. 1902, č. 38.

v mariáši“. Tato epizoda Praskovy činnosti byla považována pozdějšími odborníky, zabývajícími se Praskovou osobností, za značně rozporuplnou. Např. Miloslav Hýsek vnímal ve zlehčování archeologie obavu, že novými poznatky o pravěké historii českých zemí bude podkopána jeho trvalá tendence o zdůraznění vlivu českého elementu v oblasti Moravskoslezska. Roku 1902 publikoval Prasek v Selských listech toto: „*Brojím proti nim, že do minulosti zkolonizovali napřed keltickým národem, potom u nás osadili Germany, až na konec milostivě dovolili Slovanům – po Germanech – skrčiti se na Moravě, aby Germani měli autochtonii.*“ Nicméně M. Hýsek velice výstižně podotkl, pokud Prasek vystoupil autoritářsky vůči ostatním, zejména mladším badatelům, byl těmito zpravidla odkázán do odpovídajících mezí.⁴⁵

Nejostřejší polemika Praska s I. L. Červinkou probíhala v roce 1902 jako reakce na publikaci Červinkovy topograficko-archeologické studie na téma „Děvín – Velehrad: dva hrady velkomoravské“, kterou Červinka uveřejnil ve Slovácích listech ve stejném roce a jejíž myšlenky postavil na základě výsledků vlastních vykopávek. Prasek reagoval v Selských listech tak, že zlehčoval jeho závěry⁴⁶, což vedlo v důsledku k tvrdé odpovědi Červinky. Ten Praskovi nejvíce vyčítal, že bagatelizuje závěry vědního oboru, o němž mu není nic známo a ani nemá snahu se s ním seznámit, resp. mu porozumět. Pokud se Prasek podobal svým ublíženectvím neoceněného člověka stárnoucím Lepařovi a Šemberovi, byl mu Červinkou oprávněně vyčítán rys, kterým byl proslulý třeba filolog Martin Hattala. Ten pracoval s polemikou takovým způsobem, že se v podstatě nedostal k věcnému posouzení díla jiných pro přílišnou zaneprázdněnost, pro neustálé eliminování protivníků a pro vyzdvihování a představování vlastních názorů. Ohledně předmětné problematiky publikoval František Vymazal v Moravské orlici roku 1873 svoji satirickou stať „Původ slova lať : Učená rozprava prof. Mat. Mataly“. Tento styl psaní odsoudil sám Prasek ve svých pamětech (zejména jednu z filologických statí M. Hattaly) takto: „*Jádro celé rozpravy drobné jako leskového ořecha zaobaleno bylo ve skořápu velikosti dýně obrovské.*“⁴⁷

Na počátku minulého století kritizoval Červinka Praska, „*tentokrát se mělo pojednávat o Velehradu, ale svezlo se to na učenou Moravu vůbec, na nekritické čtenářstvo moravské, potom na archaelogy, z nich na Kelty, jak je Polák Ketrzynski*

⁴⁵ HÝSEK, Miloslav. *Literární Morava v letech 1849-1885*. Ostrava, 1911. s. 204.

⁴⁶ PRASEK, Vincenc. *Náš Velehrad – bajkou?*. *Selské listy*. 1902, 58-61,65.

⁴⁷ PRASEK, Vincenc a PÍSKOVÁ, Milada, ed. *Paměti Vincence Praska*. Vyd. 3., rozš. a opr. Opava: Matice slezská, 2006. s. 73 s.

a redaktor „S.(elského) Arch.(ivu)“ vyhnali kropáčem – „filologikou“; pak dostává „přední representant archaeologie moravské“ (= Červinka-pozn. J. Š.) poněvadž v úmrtní rok Brandlův troufal si smělou rukou sáhnouti na náš Velehrad a opovažuje se ho mrchu – totiž ten Velehrad – obořovati svou „motykovou vědou“! Nakonec vyklubal se z kritika i mecenáš, - nejspíš od té doby, co se dostal k sinekuře „S.A.“ – a vypisuje zlaté ceny na výklady článku z Časopisu vlast. musea v Olomouci. Zkrátka je tam všechno, jenom ne to, co tam mělo být: kritický rozbor práce „Děvín a Velehrad“ ...

I nadále pokračoval Červinka v kritice Praska, neboť Prasek mu „na několika místech vytýká nelogičnost, nevědomost a dokonce i zúmyslné lhaní a klamání čtenářů (zase ovšem bez náležitých dokladů!) když útočí tak zběsile na archaeologii pravěkou a její pěstitele, nemohu a nesmím mlčet (...) Pan „Redaktor S.A.“ trpí už od let „pronásledovací manii“. Ať píše o čemkoliv (o Slezsku, o Brně, Olomouci, o Prostějově a nyní též o Velehradu), všude ho děsí archaeologové a Keltové, není tedy divu, že se mu z nich strachem vše v hlavě pomátlo (...) jenom nevědomec může napsati, že archaeologie moravská nedospěla ještě v historické topografii tam aby uměla rozeznávat šance od Prušáků nasypané, nýbrž tam všude že větrí již praehistorická hradiska keltická. (...) Filolog, který tvrdí na základě filologickém, že na Moravě žádné kultury těnské (= laténské – pozn. J. Š.) nebylo a není, ten má jistě jenom přiškvařený mozek!“⁴⁸

Ze strany Červinky neušel kritice ani článek Praska o Velehradu pro Časopis Matice moravské, pro který byl považován Prasek za plagiátora Brandla. Červinkovi byl podezřelý nedostatek archeologických nálezů z období Velké Moravy ve Starém Městě u Uherského Hradiště, neboť zde umístil Prasek "svůj" Velehrad, a proto Červinka Praskovy argumenty reflektoval odtažitě. Podstatné poznatky z velkomoravských hradisek přinesly až analýzy archeologických výzkumů a jejich výsledky dosažené pozdější, resp. Pozdějšími, generacemi badatelů převážně v období po druhé světové válce. K tomu si Červinka neodpustil poznámku, kterou Praskovi demonstroval hranice jeho „filologiky“ na ukázkách citátů z jeho vlastních děl. Použil k tomuto kroku zejména rozsáhlou úvodní stať z Praskova artikulu „Kelemancia – Olomouc“, uveřejněného v Časopise Matice moravské 1896, jež ve své podstatě společně s článkem o filologické metodě v místopisných názvech (Sborník historický 1886) prezentuje hlavní Praskovo krédo v této konkrétní oblasti zkoumání.

⁴⁸ ČERVINKA, I.L. K otázce o poloze Velehradu Velkomoravského : Na adresu Redaktora „Selského archivu“ v Olomouci. *Slovácké noviny*, 1902, č. 44 a 45.

Dalšími oponenty v kauze lokalizace velkomoravského Velehradu byli Praskovi Rudolf Čechmánek a Viktor Pinkava, ale jednak tento „souboj“ probíhal mnohem klidněji než výše uvedený spor s Červinkou, jednak zde měl Prasek i v určité míře navrch, neboť zde diskutoval se vzdělanými diletanty. Na rozdíl od Červinky Čechmánek umisťoval hrob sv. Metoděje, metropolity velkomoravského, do kláštera sv. Klimenta v Osvětimanech. Pinkava se snažil prokázat umístění Velehradu do části Olomouce „Na Hradě“.

Prasek na tyto domněnky postupně reagoval články s názvem „Osvětimany“ v Našinci 1905-1906, a v reakci na Pinkavu sestavil z připomínek a námitek brožuru s názvem „Olomouc prý Velehradem“ z roku 1907.

3 Pedagog

„V roce 1883 psaly jedny německé noviny v Opavě posměšně, že zde žije pět Čechů (redaktor Zaccal, kněz Gruda, lékař Kolofík, kupec Fromm a advokát dr. Stratil) a ti že dohromady tvoří čtyři české spolky: Matici, Besedu, záložnu a Politicko-hospodářskou jednotu. Tak podceňovali Němci české hnutí v Opavě. Ale téhož r. 1883 do poněmčovacích pánů opavských udeřil pořádný hrom a rozmetal je.“⁴⁹

3.1 Praskova činnost související s českým gymnáziem v Opavě

Počátky Praskových pedagogických snah je možné sledovat přibližně v období ohraničeném rokem 1871. V jeho průběhu zveřejnil Prasek v Opavském besedníku, v jehož redakci působil Antonín Vašek, první ze svých článků týkajících se školských nároků Slezanů. Své názory uveřejňoval v řadě glos na předmětné téma, nicméně veřejně je jako student ještě neprosazoval. Jeho závěry o nezbytnosti existence českého všeobecného školství, výuky v českých tendencích na hlavních školách a o zjevně nedostatečném počtu česky orientovaných středních škol vzbudily velkou nevoli a pobouření v německých společenských i odborných kruzích a přispěly tak k pozdějšímu zastavení vydávání Besedníku v závěru roku 1865.⁵⁰

Událostí mimořádného významu pro Slezany se stalo slavnostní otevření českého gymnázia dne 17. září 1883, jehož prvním správcem a ředitelem se stal V. Prasek. Na tomto slavnostním aktu po vystoupení probošta Josefa Schuma, jež slavnostně vysvětil budovu gymnázia, ujal se čestného slova i Jaromír Čelakovský, který zde byl přítomen společně s J. M. Černým jako zástupce Ústřední Matice školské. K této příležitosti Čelakovský poznamenal, že Prasek byl zvolen správcem školy rozhodnutím učiněným v Praze na podkladě přání Čechů sídlících ve Slezsku a upozornil, že do budoucna bude záviset právě na něm a jím sestaveném profesorském sboru, jakou budoucnost a pověst bude mít toto české gymnázium ve Slezsku. „*Cítíme to všichni, že zřízením českého gymnázia v Opavě stal se důležitý krok (...). Jako r. 1348 otec vlasti Karel IV. zakládaje*

⁴⁹ VAŠEK, Ferdinand. *Památník Matice opavské 1877-1927.: Kulturní poměry na Opavsku v letech 1870-1880*. Opava: vl. nákl., 1927.

⁵⁰ ŠÍL, Jiří. *Vincenc Prasek (1843-1912): má vůle je mým osudem*. 1. vyd. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Filozoficko-přírodovědecká fakulta, Ústav historických věd, 2010. s. 84.

v Praze vysoké učení v základní listině vyslovil úmysl upravit domácímu obyvatelstvu stůl k nalévání hojných vědomostí, aby nemuselo do cizích vlastí pro ně putovati, tak i zde – možno-li velké porovnávat s malým – Ústřední matice školská zřizuje arcí v menších mnohem rozměrech Slezanům českého jazyka vzdělávací ústav, aby nemuseli dítek svých do jiných zemí na učení posílati anebo do ústavův s vyučovacím jazykem německým (...).

Prasek následně navázal na proslov Čelakovského, když přijal tento jeho úkol, a zároveň připomenul i dlouholetou snahu o zřízení české školy takto: „*Jsou květiny, které za 20 let za 30 let jednou kvetou: tak i tato slavnost' jest květem, na který jsme čekali přes 20 let.*“ Následně přivítal první nastupující studenty této školy podobně jako kdysi Komenský příměrem budoucích prelátů, proboštů, děkanů, farářů, profesorů a doktorů. Této slavnosti se neúčastnili zástupci města a zemské vlády, neboť vnímali gymnázium v Opavě jako snahu o politickou výbojnost Čechů a takto k němu bylo přístupováno.⁵¹ O odporu a vlivu Němců sídlících v Opavě, resp. ve Slezsku, svědčí i fakt, že obě organizace, které byly zřizovateli gymnázia, musely v roce 1882 podat žalobu na vídeňského ministra kultury a vyučování k říšskému soudu pro zjevné porušení ústavního článku o národní rovnoprávnosti, neboť ministr dvakrát odmítnul vydat souhlas se zřízením gymnázia v Opavě.⁵²

Vítězství žaloby ve věci povolení zřízení gymnázia v Opavě bylo původně dílčím vítězstvím utlačovaných Čechů a spustilo pomyslnou lavinu zakládání českých soukromých středních škol spolky. K tomuto Prasek v roce 1903 poznamenal:

*„I bylo věcí přirozenou, že pro uvarování dalších ústrků ne Matice opavská, nýbrž zpříma Ústřední matice – pod záštitou vůdce českého klubu dra. Riegra – založila první matiční školu střední v Opavě. Tato činnost Matice Ústřední středoškolská, že pod svou aegidou (vyjímaje realku v Čes. Budějovicích) po 20 let umožňovala místním Maticím hlavně na Moravě zřizovati střední školy, jest velikolepá: Opava, (Uherské) Hradiště, (Moravská) Ostrava, Místek, Lipník (nad Bečvou), Hodonín, Vyškov, Zábřeh (na Moravě), (České) Budějovice, Olomouc. Ale 10 středních škol vyžadovalo a vyžaduje ohromnou daň národní, svědčící, že nadešel již čas, abychom přestali býti národem „privátním“ – neboť privátní školy máme na Moravě jen my.“*⁵³

⁵¹ Slavnostní otevření českého gymnasia. *Opavský týdeník*. 1883, č. 49.

⁵² GLOS, Antonín. *Památník českého gymnázia v Opavě: Z dějin českého gymnasia v Opavě*. Opava: české reálné gymnázium, 1923.

⁵³ PRASEK, Vincenc. *Dodatek k dějinám Matice Olomucké*. Našinec, 1903 (39), č. 33. K Praskovu výčtu jen řekněme, že škola s českým vyučujícím jazykem byla zřízena v Opavě 1883, v Uherském Hradišti 1884,

Prasek se pro gymnázium snažil získat záštitu neutuchajícími demonstracemi jeho loajality k habsburskému domu a zemské vládě. Jeho přemotivovanost hraničící až s podbízivostí byla zdrojem vzniku legendy o bojácném a poddajném Praskovi.⁵⁴

V krajních situacích se mimo jiné snažil stmelovat profesory všech národností za účelem obrany opavského gymnázia.

Nejčastějšími ataky, jimž musel Prasek čelit v počátečním období ve funkci, byly rozšířené fabulace o tom, že gymnázium není schopno si zajistit dostatečný počet žáků v Čechách, na Moravě i ve východním Prusku, nebo že studenti gymnázia nemají žádné znalosti a nedostatečně ovládají německý jazyk, neboť jsou shovívavě hodnoceni, a z toho důvodu nebudou schopni si zajistit dostatečné uplatnění v reálném životě.

3.2 Činnost Praska týkající se zakládání dalších škol

V průběhu 90. let byly výborem Matice Opavské vytyčeny vize na postupné zřizování tří typů škol – tzv. zimní hospodářské, pokračovací průmyslové pro učně a dívčí měšťanské školy. Problematika založení zimní hospodářské školy, která by byla v české režii za současné existence německých ústavů obdobná, představovala standardní politický požadavek Slezanů už po celé období 80. let. Tato škola byla primárně určena pro děti zemědělců a byla podporována Hospodářskou a politickou jednotou pro Slezsko. Roku 1890 byl projekt a vznik školy zemským sněmem ve Slezsku povolen a byla na tento projekt i odsouhlasena dotace na následující roky. Ne však ve formě, v jaké byla plánována českou politickou reprezentací. Advokát a zároveň i zemský poslanec František Stratil, který ji reprezentoval, se obával toho, že takto schválený projekt by byl spíše kontraproduktivní, neboť místo ke vzdělání by spíše vedl ke germanizaci.⁵⁵

Roku 1885 byl uveřejněn v Opavském týdeníku článek, který navrhoval, aby byla Maticí opavskou založena i přes neúspěch v otázce hospodářské školy alespoň tzv. pokračovací průmyslovka pro učně.

Bez průmyslových škol za nynější doby nemůže obstát ani ten švec, bez učení nestaneš se ani topičem při železnici. V Čechách, v každém městě, kde je střední nebo občanská škola, mají z pravidla večerní školy průmyslové, na nichž vyučují také profesori

v Moravské Ostravě 1897, ve Vyškově 1899, v Lipníku nad Bečvou 1895, v Hodoníně 1894, v Zábřeh 1896, v Českých Budějovicích 1885, v Olomouci 1902.

⁵⁴ NOVÁK, Ludvík. *Padesát let českého gymnázia v Opavě: Bojem a utrpením, strádáním a odříkáním k radostnému rozkvětu*. Opava: vl.nákl., 1933.

⁵⁵ *Věstník matice opavské: zimní hospodářská škola*. Opava: s. 70-72, 1902.

*a učitelé ze středních a občanských škol. V Opavě je to také tak. Se zdejší reálkou jest spojena průmyslová škola večerní, do níž večerem řemeslníci a živnostníci posílají své učně. Podobněž mohla by se zřídit v Opavě česká večerní průmyslová škola s nákladem nepatrným. Učitelův jest nazbyt; místa v budově obecné školy dost' a o pomůcky zatím také nebude zle! (...) Však nám stát na ni také dá podporu, ne-li dnes nebo na přesrok, kdysi to bude předce.*⁵⁶

Přes Praskovy snahy získat od Matice opavské podporu pro projekt průmyslovky v roce 1886, kdy i vypracoval a předložil memorandum s nastíněným učebním plánem a plánovaným rozpočtem instituce, nedostalo se mu ze strany Matice v 80. letech podpory žádné.⁵⁷ Teprve na druhý pokus, tedy až v červenci 1893, již v období, kdy byl Prasek předsedou Matice opavské, byla představena konkrétní vize školy a žádost byla zemské školní radě podána ředitelem české obecné školy Danielem Ulrichem. Výsledkem nakonec přece jen bylo úspěšné zřízení, teprve však v říjnu roku 1896, neboť pro dřívější realizaci nebyly pro předcházející investice do přestavby Maticího domu v Opavě v Matici opavské dislokovány odpovídající finanční prostředky. Od roku 1892 byl v Matici opavské velice konkrétně diskutován projekt dívčí měšťanské školy v Opavě. Původní plány předpokládaly její zřízení ve formě trojtřídní školy. Z tohoto důvodu bylo na výborové schůzi 24. září 1892 rozhodnuto o vypracování osnovy a školního řádu měšťanky přímo V. Praskem, který předmětnému zadání vyhověl a své výsledky představil již na příští schůzi o tři dny později, tedy 27. září. Na základě těchto podkladů byla Ústřední matici školské zaslána žádost. V konkrétní podobě měla být tato škola určena žákyním od 12 let, přičemž týdenní výuka byla rozvržena do 25 hodin. Vyučovat a působit na ní měli dle prvotních předpokladů Matice opavské zejména profesori gymnázia a dále učitelé obecní školy. Adeptem na prvního ředitele dívčí školy byl Josef Fürst.⁵⁸ Zajímavostí je, že jedním z mnoha impulsů pro pokus o zřízení měšťanky pro dívky byl nepochybně i fakt, že v tomto období bylo dceri V. Praska Ludmile dvanáct let, a tudíž je zde patrná snaha zajistit vzdělání na této škole i pro ni. Ludmilino vzdělání byl Prask nakonec donucen

⁵⁶ Průmyslové školy pokračovací ve Slezsku a my Slované. *Opavský týdeník*. 1885, č. 85, s. 1.

⁵⁷ Praska k podání návrhu na zřízení učňovské průmyslovky na výborové schůzi MO inspiroval báňský odborník Václav Stieber z Polské Ostravy. Viz ZAO, fond MO v Opavě, i. č. 1, zápis z výborové schůze MO 3.7.1886.

⁵⁸ ZAO, fond Matice opavské, inventární číslo 3, zápisy z výborových schůzí 24. září, 27. září a 4. října 1892.

vyřešit tak, že z ní učinil privatistku na českém gymnáziu, neboť projekt dívčí měšťanky definitivně ztroskotal na nelibosti pedagogů z gymnázia a obecné školy.⁵⁹

Na závěr 90. let se objevily snahy o založení chlapecké měšťanky v Kateřinkách Janem Kolofíkem, nicméně i tento projekt nedošel kýženého cíle. Na počátku minulého století na základě intervence Marie Matulové, ředitelky dívčí měšťanky v Moravské Ostravě, byla znovu započata a navázána snaha o zřízení školy pro dívky v opavském teritoriu. Brzy tak vznikla tzv. hospodyňská škola Slezské Vesny, dislokovaná v části Opavy, v Kateřinkách. Pro její podporu byly postupně získány některé tehdejší významné osobnosti veřejného života ve Slezsku, jako např. Eliška Machová, představitelka emancipačního hnutí, František Zíka, zemědělský ekonom, František Stratil, právník, nebo Antonín Strohalm, starosta Kateřinek. Později pro osobní rozepře se Machová vzdala funkce ve vedení školy, která byla později, v roce 1909, dislokována z Kateřinek do Klimkovic.⁶⁰

Roku 1895 byl Vincenc Prasek dotázán ze strany výboru polské Matice školské pro oblast Knížectví těšínského, zda by se mohl podílet na přípravách založení a vzniku gymnázia v Těšíně pro Poláky. Na pozvání kněze Józefa Londzina, tehdy působícího ve funkci tajemníka matice, byl na jaře roku 1895 Prasek osloven s prosbou pomoc při správné stylizaci žádosti vládě a o zaslání jím vypracovaných učebních osnov pro české gymnázium pro komparaci s haličskými středními školami a jejich učebními plány.⁶¹ Mimo to se o Praskovi proslýchalo, že společně s Janem Wicherkem jako první definovali základ školského programu Slezanů v roce 1864 v žurnále Opavský týdeník a Gwiazdce Cieszyńskiej.⁶² Dovětkem je nutno doplnit, že v rámci školských aktivit, jež V. Prasek pro Slezsko nakonec vyvinul, ještě 6. ledna 1904 projevil snahy o umístění české reálky do tehdejší Polské Ostravy.⁶³

V rámci spolupráce s nakladateli Františkem Augustinem Urbánkem a Vladimírem Žákovským došlo ke vzniku mnoha Praskových pedagogických děl, jako byl např.

⁵⁹ NAP, fond střední matice školské, karton 406; korespondence Ústřední matice školské s Maticí opavskou 1881-1920.

⁶⁰ PRYMUSOVÁ, Hana. *Emancipační hnutí českých žen na severní Moravě a ve Slezsku od konce 19. do poloviny 20. století*. Magisterská diplomová práce, Brno : Masarykova univerzita 2009, s. 62-68.

⁶¹ KUDĚLKA, Milan. *Korespondence Vincence Praska s Poláky*. *Slezský sborník*, 1951, s.543-544.

⁶² PRASEK, Vincenc a PÍSKOVÁ, Milada, ed. *Paměti Vincence Praska*. Vyd. 3., rozš. a opr. Opava: Matice slezská, 2006. 58 - 59 s. ISBN 80-903055-8-X.

⁶³ ZAO, fond Vincenc Prasek, karton 7, identifikační číslo 770.

Praktický pravopis, Brus, Slavín nebo Český mentor, která kromě jiného plnila konkrétní role v Praskových výchovných a vzdělávacích cílech. Primárním účelem těchto děl byla služba výuce, až sekundárně měla být užívána pro veřejnost. Výjimkou z těchto pravidel byl např. kalendář Český mentor, jež byl sice prvotně vytvořen pro potřeby škol, nicméně v průběhu vývoje se transformoval pedagogický význam tohoto díla do významu spíše buditelského.

Kromě výše uvedených děl publikoval Prasek také v Učitelských listech vydávaných pražským nakladatelstvím Fr. A. Urbánka. Zde prvotně publikoval jazykové stati, zabývající se frázemi. Po roce 1873 přešel do pedagogického týdeníku Komenský Jana Havelky. Prasek ve svých článcích, které záhy nabyly velké proslulosti v odborných kruzích, uveřejňoval kritiku učebnic a různých překladů z cizích jazyků, leč v souvislosti s tím si získal nemálo nepřátel zejména v literárních kruzích. Praskovi kolegové plně chápali důvody, které Vincence Praska nutily k psaní kritik stylem jemu vlastním, s nelibostí však reflektovali Praskovu činnost spočívající v uveřejňování drobných příspěvků, které např. opsal nebo zadal k přepsání svým studentům.⁶⁴

⁶⁴ Muzeum Komenského v Přerově, Oddělení dějin školství, fond František Slaměnik, dopis Jana Havelky F. Slaměnikovi z 3. 10. 1880.

4 Historik a archivář

„Čas jest, abychom vlast nynější a někdejší hleděli také skrze místní dějepisy spojití, aby tolíkeré hrady, tvrze i vesnice zpomínáním na historické osoby a rody v nich bydlivší opět oživily a tím i nové pouto se uvilo, jež krajany láskou k vlasti mocnější nad jiné vázati má...“⁶⁵

V. Prasek nebyl jen známým jazykovědcem a pedagogem, ale také historikem. K historii jako takové se V. Prasek blíže dostal v mládí, při počátku své pedagogické kariéry. V době, kdy učil, se intenzivně věnoval jazykovému rozboru, jeho kritice a zvláštnostem, ale také obsahu učebních osnov. Již tehdy konstatoval, že výukový systém a učebnice historie jsou nedostatečné. Byly psány strohým způsobem a nezajímavě pro žáky. Studenti sami si tak historii ani nepustili „k tělu“. Toto chtěl Prasek změnit. Snažil se historii podat novým, záživnějším způsobem. V souvislosti s historií se Vincenc hojně věnoval i archivářství. Toto bylo nevyhnutelné vzhledem k nutnosti vyhledávat informace k historikově práci. Mezi nejvýznamnější počiny Vincence Praska coby historika bylo založení Vlastivědného muzea v Olomouci.⁶⁶

K tomu došlo roku 1883 a V. Prasek se o to velmi zasloužil. Podnětem pro vytvoření muzea byly tendence stmelit českou společnost, která byla velice rozdělená v názorech na vnímání historie. *„Podnět, zříditi museum, dán byl rozháranými poměry. My ve výboře Matice Olomucké cítili nejlépe, že společnost na dva tábory rozdělená zapomíná pomalu i na Matici. (...) Já ještě s někým vyslán byl do nové besedy na rozhovor. Tam tedy začal jsem mluvit o museu, maje na mysli Pražské i s publikacemi matičními. (...) Konečně po delším rozhovoru uznáno, že se sbírkami může počítí (...) A tak doma za čerstvé nálady napsal jsem provolání, s nímž jsem asi o jedné hodině po půlnoci byl hotov.“⁶⁷*

V. Prasek pro vytváření muzea připravil „program“, ve kterém všem vysvětlil, jakým způsobem by ideální krajské muzeum mělo fungovat.

⁶⁵ HORTENSIUS, (= Vincenc Prasek). Několik myšlenek o českém dějepisectví. *Pokrok*. 1880, č. 27.

⁶⁶ ŠÍL, Jiří. *Vincenc Prasek (1843-1912): má vůle je mým osudem*. 1. vyd. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Filozoficko-přírodovědecká fakulta, Ústav historických věd, 2010. 98 s. ISBN 978-80-7248-604-5.

⁶⁷ ZAO, fond Adolf Emil, karton 219, korespondence Vincence Praska s E. Vaškem

- ❖ 1) muzeum se mělo stát jakousi vědeckou knihovnou
- ❖ 2) muzeum mělo hromadit regionální českou tvorbu, což zahrnovalo i žurnalistický materiál
- ❖ 3) muzeum mělo veřejnosti přiblížit regionální osobnosti mnoha různých oborů, které se zaměřují na přírodovědný a společenský směr

Ke 20. výročí muzea roku 1903 shrnul Prasek prvotní úkol muzea takto: *„zříd’me museum též v Olomouci a učíňme při něm literární instituce, jaké jsou při pražském museu (časopis a vydávání knih). Že se ovšem nejednalo jen o holé a mrtvé museum, nýbrž hlavně o působnost’ literární, rozumí se samo sebou; vždyť časopis českého musea, jak jinak býti nemohlo, šířil vědomosti převahou jen o Čechách, zřídka kdy přinášel zvěsti o Moravě a Slezsku, kdežto přehojné poklady archivární (!), historické i kulturní, chované na Moravě (v Olomouci, Kroměříži, Brně a jinde) zůstávaly nedotknuty, nepovšimnuty, ač přece takového intensivního bádání o Moravě bylo tím více třeba, čím patrněji uvědomění národní na Moravě a ve Slezsku nejméně o 50 let pokulhávalo za Čechami; a jakž by nepokulhávalo, když se o probuzení národní na Moravě a ve Slezsku konalo poměrně tak málo?“⁶⁸*

Ve srovnání s jazykovědnými názory, které byly často napadány, byli s činností muzea spokojeni i ti největší Praskovi odpůrci, To V. Praskovi dodalo chuť tvořit i další projekty. Praskovu činnost historika a archiváře v průřezu let tedy můžeme rozdělit do tří hlavních oblastí.

❖ 1) Zakládání institucí

- plánoval vznik mnoha knihoven, ale také vznik muzea či archivů. Mezi takové Praskovy úspěchy můžeme zařadit vznik například *Vlastivědného muzea a spolku, Selského muzea a umělecko/průmyslového muzea*. V rámci historikovy práce se také snažil o přijetí zákonného předpisu – tzn. *ochrana památek písemného charakteru, které vznikly v oblasti Slezska*.

⁶⁸ PRASEK, Vincenc. Dvacet let vlastivědného muzea olomouckého. *Našinec*. 1903, č. 77, s. 1.

❖ **2) Rozšiřování rozsahu edic pramenů, převážně pramenů právních a městských**

❖ **3) Snaha o uveřejnění pramenů v rámci archivů**

Vincenc systematicky vytvářel různé archivy
(školský, selský, měšťanský, novinářský)⁶⁹

❖ **4) Odborná kritika a Prasek jako osobnost právní historie**

U této Praskovy stránky se vzhledem k jeho silnému vztahu k tomuto tématu lehce pozastavím. Hlavním bodem zájmu jeho zkoumání se stal „dualismus“ městských zřízení, který se na Moravě vytvořil. Vincenc upozorňoval na spojitosti, které vznikly mezi severní částí Moravy a Slezska a okruhem Magdeburského městského práva. Tento stav právní nerovnováhy vyvolal silnou rivalitu mezi Brnem a Olomoucí, kde postupem času mělo Brno navrch.

K tématu Buchlovského „loveckého práva“ Vincence přivedlo historické bádání, díky kterému se mu do rukou dostala právní korespondence mezi Buchlovskými pány. Tuto korespondenci Prasek vydal jako komentovanou edici roku 1900.⁷⁰

Vincenc Prasek byl také prvním, kdo vytvořil překlad *Sachsenspieglu*, který následně vyšel v komentovaném vydání.⁷¹

Praskovo dílo v rámci okruhu právní historie je hodnoceno velmi pozitivně. Jeho díla v tomto oboru jsou výkladovými kulturněhistorickými edicemi pramenů, které neustále berou zřetel na jazyk a na nářeční tvary v textech právních památek. Za velmi výstižný považujeme poznatek, že Prasek svým nejlepším spisem v tomto oboru „Organizací práv magdeburských“, který vyšel roku 1900, vytvořil něco, co

⁶⁹ ŠÍL, Jiří. *Vincenc Prasek (1843-1912): má vůle je mým osudem*. 1. vyd. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Filozoficko-přírodovědecká fakulta, Ústav historických věd, 2010. s. 99,130.

⁷⁰ PRASEK, Vincenc – ŽIŽLAVSKÝ, Michal. *Po stopách buchlovského mordu*. Buchlovice, 2001. s. 87.

⁷¹ PRASEK, Vincenc. Nejstarší *Sachsenspiegel* český na Moravě. *Časopis Moravského musea zemského*. 1911, č. 12, s. 203-211.

bychom mohli nazvat soudní topografií, jinak řečeno soupisem způsobů, jakými probíhal proces souzení v oblasti Moravy a Slezska.⁷²

⁷² ŠÍL, Jiří. *Vincenc Prasek (1843-1912): má vůle je mým osudem*. 1. vyd. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Filozoficko-přírodovědecká fakulta, Ústav historických věd, 2010. s. 157.

5 Národopisec a novinář

Prvotním impulsem k tvorbě vlastní formy moravské vlastivědy byly pro Praska jeho aktivity na kritice učebnice vlastivědy pro SŠ od Filipovského, které byly publikovány v periodiku Světozor.⁷³

Praskova kritika této učebnice zaujala natolik, že mu ze strany Weberova nakladatelství z Brna přišla nabídka, aby vytvořil modernější verzi Vlastivědy. Prasek měl určitou představu, jak se tohoto úkolu zhostit, a tu i následně uplatnil při tvorbě Vlastivědy Slezské. Bohužel toto dílo nebylo dovedeno k úspěšnému konci a z „vlastivědy“ zůstalo jen torzo. Vincenc Prasek totiž stihl uveřejnit pouze čtyři z dvanácti přepínaných částí.⁷⁴

Práce na vlastivědě Slezska započaly k příležitosti 40. výročí nástupu císaře Františka Josefa I. na rakouský trůn. 8. prosince 1888 tak vyšel první sešit s názvem „Podání lidu“, jež mj. obsahoval i úvod věnovaný císaři. Dílo obsahovalo 240 stran materiálů roztříděného do 18 oddílů ze strany cca 80 autorů, kdy se jednalo např. o bajky, pohádky, pořekadla, tance, popěvky, pranostiky zvyky a obyčeje, čarodějnictví a další. Tato část byla velice kladně reflektována a přijata zejména odbornou veřejností z oboru etnografie a historie.

Dalším dílem Vlastivědy představovalo dílo topografické, orientující se na území celého Knížectví opavského, tzn., že zde byly mapovány také oblasti, které v průběhu dějin již třeba už nepatřily k jednomu státu. Vzhledem ke stylu psaní se nejednalo o populární literaturu, ale o literaturu faktu přístupnou spíše odborné veřejnosti než veřejnosti laické, což bylo ostatně i některými Praskovými vrstevníky kritizováno.

Po dílech spíše topografických přistoupil k tvorbě částí Vlastivědy věnujícím se historii jednotlivým částem Slezska, kdy nejprve v rámci svých *Dějiny kraje holasovského čili opavského (Dějiny Opavska až do r. 1318)* zpracoval dějiny na základě edic, zapůjčených nebo i vlastních výpisků pouze do shora uvedeného roku, přičemž v úvodu objasnil, proč zpracoval historii teprve po topografii.

Posledním Praskovým svazkem Vlastivědy jsou *Dějiny knížectví těšínského*, který vznikl i díky podpoře Akademie věd a Prasek se v něm zabýval problematikou středověké

⁷³ PRASEK, Vincenc. Vlastivěda markrabství moravského. *Světozor*. 1880, s. 563-564.

⁷⁴ DOKOUPIL, Lumír. Praskova Vlastivěda slezská. Ostrava : Ostravská univerzita, 2006, s. 263-271.

kolonizace, zejména se snažil o vyřešení otázek, jako bylo např., kterými místy vedl hraniční hvozdy apod.

Za určitý druh doplňků lze považovat díla pouze menšího charakteru, jako byla posmrtně vydaná stať o Mikuláši II. Opavském a počáteční část topografie v oblasti Nysy, území dnes ležícího v Polsku.⁷⁵

Bohužel u čtvrtého dílu zůstalo. Byť snahy o dopsání Vlastivědy byly, nebyl nikdo, kdo by tuto činnost sponzoroval.⁷⁶

Malá naděje svítla, když se Praskovi ozval Romuald Promberger s nabídkou, že dílo vydá, ale musí si být jistý nákladem. Pro Praska to znamenalo jediné – zajistit obrát pěti set výtisků, což při tehdejší ceně učebnic nebylo vůbec nic lehkého. Nakonec se ani tato varianta neuskutečnila a nám se z tohoto báječného díla zachovaly pouhé čtyři svazky.

⁷⁵ ŠÍL, Jiří. *Vincenc Prasek (1843-1912): má vůle je mým osudem*. 1. vyd. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Filozoficko-přírodovědecká fakulta, Ústav historických věd, 2010. s. 150.

⁷⁶ ZAO, Fond Prasek Vincenc, karton 6, identifikační číslo: 663. - Korespondence Vincence Praska s pražskými historiky.

6 Národní buditel

*„Pokud ještě Rudněm starým
zatřesou mraky černé,
Pokud budem lidem jarým,
bude srdce rodu věrné.
A Bůh dá, a Bůh dá,
že náš lid se zachová!“⁷⁷*

Prasek jako osobnost byl velmi silný patriot. Češství a češtinu prosazoval za všech okolností, kdy to bylo jen trochu možné. Jedním z faktorů, kterým prokazoval své české cítění, byl pro něho zpěv. Roku 1862 založil sbor studentů, kde se věnovali zpěvu regionálních, tedy českých, písní.⁷⁸ Toto počínání se ovšem nesetkalo s podporou poněmčené společnosti, a tak když Praskův kantor z gymnaziálních let slavil narozeniny a sbor se mu rozhodl zazpívat, byl Prasek i jeho kolegové následně vyslýchán a podobná vystoupení jim byla zakázána.⁷⁹

V pozdějších letech se V. Prasek nadchl také pro divadelní scénu. V divadle viděl možnost sdělit světu, jak čeština dokáže být zvučná a krásná. Divadlo totiž byla aktivita, která se dotýkala široké veřejnosti – od nejchudších vrstev po bohaté aristokraty. Měl tedy možnost promlouvat ke všem, bez rozdílu. Prasek se velmi věnoval výběru her samotných, aby byly skupině diváků co nejbližší. Tedy například nevzdělaným jednoduché komedie, vzdělanějším tragédie, které měly komplikovanější zápletky. Společnost tímto způsobem vlastně vstřebávala český jazyk nenásilnou formou, aniž by si to uvědomovala. A to byl Praskův cíl – odstranit vypěstovanou averzi a probudit češství.

Jeho buditelské tendence rok od roku rostly. Již jako student se projevoval velmi výrazně. Výrazným vystoupením Praska se stal projev na Ostré hůrce, který přednesl roku 1869. V té době již učil jako suplující kantor na gymnáziu v Olomouci. Projev se týkal

⁷⁷ PRASEK, Vincenc. Slezská píseň – jeho vlastní text.

⁷⁸ PRASEK, Vincenc. Růžová ulice v Opavě. *Opavský týdeník*. 1886, č. 77, s. 3.

⁷⁹ Vincenc v pozdější době přiznal, že sbor fungoval dále i přes nařízení. A to do roku 1870.

požadavků, které si pro české školství přál. Vincenc dané téma vzal trefně za opravdu dobrý konec, a tak byl jeho projev velmi uznávaný v řadách lidu.⁸⁰

Krom lepších možností vzdělání pro slezský lid se Prasek pokoušel o co nejlepší strukturu šíření informací. V praxi to vypadalo tak, že měl velmi výrazný podíl na založení opavských novin – Opavského týdeníku. K této události došlo v sedmdesátých letech 19. stol. Do novinového počátku zapojil jako redaktora „na volné noze“ například i Jana Zápala, který mu věrně stál po boku. Sedmdesátá léta celkově byla pro V. Praska obdobím, kdy se hojně věnoval zakladatelským aktivitám zejména hospodářských spolků.⁸¹

Založení spolku pro dívky a paní:

Tento spolek byl založen roku 1872 za účelem dobročinných aktivit. Měl zaopatřit opuštěné děti, zajistit jim adekvátní vzdělání a kulturní vyžití.⁸²

Založení Slovanského dělnického spolku:

Spolek slovansko-dělnický vznikl ve stejném roce, jako spolek zmíněný výše, tedy 1872. Pro členy tohoto spolku Vincenc Prasek pořádal různé semináře o národních písních, krojích, regionálních památkách a místních řemeslných umění.

Založení Spolku moravských učitelů

Založení Ústředního spolku jednot učitelských na Moravě

Úkolem spolku bylo rozšíření obecných škol, jmenování inspektorů české národnosti výhradně pro české okresy a docílení toho, aby byla českým dětem poskytována výuka v českém jazyce a to výhradně na českých školách.

Prasek se také aktivně účastnil vzniku mnoha škol na území Slezska, ovšem o této problematice jsem se již zmínil v části, která je Praskovi věnována jako pedagogovi.

⁸⁰ PRASEK, Vincenc a PÍSKOVÁ, Milada, ed. *Paměti Vincence Praska*. Vyd. 3., rozš. a opr. Opava: Matice slezská, 2006. 77 s. ISBN 80-903055-8-X.

⁸¹ ŠÍL, Jiří. *Vincenc Prasek (1843-1912): má vůle je mým osudem*. 1. vyd. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Filozoficko-přírodovědecká fakulta, Ústav historických věd, 2010. s. 91. ISBN 978-80-7248-604-5

⁸² PRASEK, Vincenc a PÍSKOVÁ, Milada, ed. *Paměti Vincence Praska*. Vyd. 3., rozš. a opr. Opava: Matice slezská, 2006. 89 s. ISBN 80-903055-8-X.

Posledním a současně nejvýznamnějším Praskovým počinem v oblasti spolkového a národně buditelského života byl především vznik Matice opavské, spolku, který postupně získal rozsáhlou působnost v oblasti osvěty, lidových tradic a společenského života. Matice opavská zde vzhledem k faktu, že je prezentována již v části práce věnované pedagogické činnosti Praska, již podrobněji uvedena nebude.

Závěr

Osobnost Vincence Praska představuje postavu slezských regionálních dějin, která svými komplexním znalostmi různých vědních disciplín a širokým spektrem zájmu mohla, resp. se snažila podstatně, až revolučně ovlivňovat (určovat) směr dalšího vývoje českého boje o právo na vlastní sebeurčení a sebeuvědomění na teritoriu Slezska.

V kvalifikační práci je systematicky pojednáváno o jeho životě, který byl ovlivňován různými podněty a osobnostmi a který představoval živnou půdu pro vědecký růst jeho osobnosti. Hodným pozornosti bylo např. Praskovo setkání s F. Palackým, F. L. Čelakovským nebo A. Vaškem, slezským pedagogem a otcem Petra Bezruče. K vypracovanému životopisu je nutno podotknout, že na rozdíl od ostatních částí práce reflektuje i období, kdy pobýval mimo Opavu, zpravidla v Olomouci, resp. později v Napajedlech.

Nejvíce prostoru je mezi následujícími kapitolami věnováno zejména Praskově jazykovědné činnosti, kdy se snažil svým „brusičstvím“ bojovat proti poněmčování českého jazyka i za cenu přehnané spisovnosti a nelogického skládání vět a slov. Za tuto přemotivovanost byl mnohokrát svými kritiky kárán, což vedlo k jeho postupné rezignaci.

Pedagogická část práce může sloužit pro studenty Pedagogické fakulty jako zářný příklad pedagoga v praxi, neboť Prasek jednak tvořil vlastní vlastivědné učebnice, na které měly později navazovat učebnice topografické, ale zároveň byl činný ve vedení škol a jejich zřizování, což vedlo k rostoucí osvětě v českých kruzích ve Slezsku a to i přes neskrývanou nelibost německy orientované společnosti. Může tak podnítit jejich zájem o poctivé studium, neboť, jak je možné vyzdvihnout na příkladu, byť člověk nepochází z dobře konstituované rodiny a nemá nadstandardní zázemí, je možné stejně jako za období Praskova působení i dnes se úspěšně uplatnit na trhu práce a to jen díky vlastní trpělivosti, práci a pílí.

Ostatní kapitoly byl autor nucen zpracovat v porovnání s předchozími úspěšněji, neboť sama práce o V. Praskovi by mohla vydat svým rozsahem, pokud ne na disertační práci, tak zcela jistě na práci diplomovou. Za povšimnutí stojí zejména Praskovu účast a podílení se na programu manifestačního shromáždění, tzv. tábora lidu na Ostré hůrce.

V. Prasek byl rovněž významnou osobností české publicistiky, kdy pravidelně přispíval a publikoval v mnoha žurnálech a týdenících, z nichž u zrodu mnohých z nich stal i sám. Na tomto místě je nevyhnutelné upozornit také na negativní stránku Praskovy

osobnosti, neboť Prasek nedokázal přijímat kritiku své práce za tím účelem, aby se stala podnětem pro jeho další činnost a zvýšila zároveň i kvalitu jeho díla budoucího. Často tak investoval svou energii a čas do nesmyslných odborných disputací a konfliktů, které postupně z odborných polemik zrezigovaly na pouhé osobní útoky a přestřelky, veřejnosti známé prostřednictvím různých periodik.

Další negativní stránkou V. Praska byla také jeho určitá konzervativnost a snaha o autoritářský přístup ve vztahu k mladším kolegům, které byly zdrojem mnoha nepochopení osobních sporů, jež neskončily ani Praskovou smrtí, ale byly vedeny dál s nemenším zaujetím a pocitem ukřivděnosti jeho pozůstalými.

Závěrem je nutno konstatovat, že v otázce přínosu osobnosti Vincence Praska, i přes některé chyby, které učinil jako člověk, vědec a pedagog, převážila jednoznačně jeho pozitivní hodnota a tato práce je tak dalším dílčím vzdáním vděku za jeho veškerou činnost, kterou pro Opavsko, resp. Slezsko vykonal.

Summary

The author tries to introduce us with this important personality. Vincent Prasek was the famous man, but he was unappreciated. Vincenc Prasek was Silesia's native, a national revivalist, an educator and a historian. This text is separated to several different chapters.

There are six chapters. In this work we can find the introduction, the conclusion, the list of literature, and the image material. Each of the chapters includes several subchapters. The first chapter is "The life of Vincenc Prask, the second chapter was named "The Linguist", the third chapter was named "The Educationalist", the fourth is named "The Historian and the Archivist", the fifth chapter was named "The Ethnographer and the Journalist" and the final chapter is about Vincenc Prasek, the Revivalist. In the first part, there is information about his life, family and a place, where he lived. It certainly affected him in his development. Find some information for this chapter, it was very difficult. The author had to work with a lot of archival materials. During the writing of this work the author met with a number of complications, but everything was successfully overcome.

Finally, all the important information were summarized on eleven pages of this work. In the second part of this work the author analyses his linguistic and philosophical activities. This activity was very important especially for the region of Silesia, where he worked for many years. The author points to contribution of literary form of the Czech language with an emphasis on syntax.

Due to the fact that the work is written on the teaching faculty, the author doesn't forget to write about his pedagogical activities, because he was a pioneer in the question of the modern Czech education. The author writes about his life since his graduation in 1868, when he received a free place at a grammar school in Opava. The author maps out his teaching activities. Then Vincent Prasek worked as a teacher in Olomouc, Tábor, Chrudim and in Olomouc again. In Olomouc he worked at the Slavic high school. It was between 1871 – 1883. And then the author writes about his historical and archival work, but only a few details.

The last chapter was written about Vincenc Prasek in the context on National revival. He was a great patriot. He supported Czechness and Czech language under all conditions when it was possible. The author tries to draw attention to his efforts.

Seznam literatury

ARCHIVNÍ FONDY:

(NÁRODNÍ ARCHIV V PRAZE)

NAP, Fond Obrtel František 1915-1957, karton 1, Inv. číslo 133, *Paměti VI.: V Selských listech v Olomouci*, s. 18-19.

NAP, Fond Ústřední matice školské 1880-1951, karton 404.

NAP, Fond Ústřední matice školská 1880-1951, karton 406, *Dopis Vincence Praska Ústřední matici školské ze 3. března 1881*.

(ZEMSKÝ ARCHIV V OPAVĚ)

ZAO, Fond Adolf Emil, karton 219, *Korespondence Vincence Praska s E. Vaškem*

ZAO, Fond Hauer Václav, karton 2, Inv. č. 176. *Korespondence s L.Vaňourkovou, dopis z 27. prosince 1912*.

ZAO, Fond Matice opavské v Opavě, Inv. č. 1. *Zápis z výborové schůze MO 3.7.1886*.

ZAO, Fond Matice opavské, Inv. č. 3, *Zápisy z výborových schůzí 24. září, 27. září a 4. října 1892*.

ZAO, Fond Prasek Vincenc, karton 3, Inv. č. 205. *Dopis F.Hromádka Vincenci Praskovi na podzim roku 1871*.

ZAO, Fond Prasek Vincenc, karton 6, Inv. č. 663. *Korespondence Vincence Praska s pražskými historiky*.

ZAO, Fond Vincenc Prasek, karton 7, Inv. č. 770.

ZAO, Fond Prasek Vincenc, karton 7, Inv. č. 713, *Korespondence s red. „Světozoru“ Primem Sobotkou, nadále i korespondence F. Slámy s Vincencem Praskem*

ZAO, fond Prasek Vincenc, karton 19. Inv. č. 1208.

ZAO, fond Zaccpal J., karton 1. Inv. č. 21.

ZAO, pobočka v Olomouci, Sbirka matrik olomouckého kraje, sign. 5604.

POUŽITÁ LITERATURA:

ADAMUS, Alois. *Jazyková otázka ve školství na Těšínsku: [Otisk]*. V Mor. Ostravě, 1930. 20 s.

FICEK, Viktor, ed. *Rejstřík Slezského sborníku dříve Věstníku Matice opavské. Roč. 1-50*. 1. vyd. Praha: SPN, 1954. 91 s. Publikace Slezského studijního ústavu v Opavě

GLOS, Antonín. *Památník českého gymnázia v Opavě: Z dějin českého gymnázia v Opavě*. Opava: české reálné gymnázium, 1923.

HAUER, Václav. *Památník českého gymnázia v Opavě: Všelicos z let studentských a učitelských*. Opava: Čs. reál. gymn., 1923.

HÝSEK, Miroslav. *Literární Morava v letech 1849-1885*. Ostrava, 1911. 204 s.

NOVÁK, Ludvík. *Padesát let českého gymnázia v Opavě: Bojem a utrpením, strádáním a odříkáním k radostnému rozkvětu*. Opava: vl.nákl., 1933.

PRASEK, Vincenc a PÍSKOVÁ, Milada, ed. *Paměti Vincence Praska*. Vyd. 3., rozš. a opr. Opava: Matice slezská, 2006. 36-41 s. ISBN 80-903055-8-X.

PRASEK, Vincenc. *Brus příspěvěčkem ku skladbě srovnávací*. Praha, 1874.

PRASEK, Vincenc – ŽIŽLAVSKÝ, Michal. *Po stopách buchlovského mordu*. Buchlovice, 2001. 87 s.

PRYMUSOVÁ, Hana. *Emancipační hnutí českých žen na severní Moravě a ve Slezsku od konce 19. do poloviny 20. století*. Magisterská diplomová práce, Brno : Masarykova univerzita 2009, 62-68 s.

ŠÍL, Jiří. *Vincenc Prasek (1843-1912): má vůle je mým osudem*. 1. vyd. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Filozoficko-přírodovědecká fakulta, Ústav historických věd, 2010. 39 s. ISBN 978-80-7248-604-5.

VAŠEK, Ferdinand. *Památník Matice opavské 1877-1927.: Kulturní poměry na Opavsku v letech 1870-1880*. Opava: vl. nákl., 1927.

PERIODIKA, ČLÁNKY:

ČERVINKA, I.L. K otázce o poloze Velehradu Velkomoravského : Na adresu Redaktora „*Selského archivu*“ v Olomouci. *Slovácké noviny*, 1902, č. 44 a 45.

DOBROMIL, (= V. Prasek). Prostějovu pozdravení. *Hlasy z Hané*. 1902, č. 38.

DOKOUPIL, Lumír. Praskova Vlastivěda slezská. Ostrava : Ostravská univerzita, 2006, 263-271 s.

HORTENSIUS, (= Vincenc Prasek). Několik myšlenek o českém dějepisectví. *Pokrok*. 1880, č. 27.

NOVÁK, Ludvík. Rodové kořeny Vincence Praska. *Těšínsko*, 1964 (13-14), 11-18 s.

PRASEK, Vincenc. O Slezsku historickém a nynějším kulturním. *Lidové noviny*. 1901, č. 102.

PRASEK, Vincenc. Kterak jsem se ze spánku národního probudil. *Opavský týdeník*. 1873, č. 10.

PRASEK, Vincenc. Kosa na kámen. *Opavský týdeník*. 1876, č. 6.

PRASEK, Vincenc. "Morava": akademický spolek vídeňský. *Světozor*. 1905, 1097-1100 s.

PRASEK, Vincenc. Zacpal redaktorem "Udice": Příspěvek k jeho životopisu. *Opavský týdeník*. 1896, č. 11.

PRASEK Vincenc. *Pravidla hledící k českému pravopisu a tvarosloví s abecedním seznamem slov a tvarů*. Časopis Matice moravské, 1904, 260-270 s.

PRASEK, Vincenc. Náš Velehrad – bajkou?. *Selské listy*. 1902, č. 58-61,65.

PRASEK, Vincenc. *Dodatek k dějinám Matice Olomoucké. Našinec*, 1903 (39), č. 33.

PRASEK, Vincenc. Dvacet let vlastivědného muzea olomouckého. *Našinec*. 1903, č. 77, 1 s.

PRASEK, Vincenc. Nejstarší Sachsenspiegel český na Moravě. *Časopis Moravského musea zemského*. 1911, č. 12, 203-211 s.

PRASEK, Vincenc. Vlastivěda markrabství moravského. *Světozor*. 1880, 563-564 s.

PRASEK, Vincenc. Růžová ulice v Opavě. *Opavský týdeník*. 1886, č. 77, 3 s.

Průmyslové školy pokračovací ve Slezsku a my Slované. *Opavský týdeník*. 1885.

REDAKCE, Selských listů. Zpráva o smrti Vincence Praska. *Selské listy*. 1913, č. 2.

Věstník matice opavské: zimní hospodářská škola. Opava, 1902, 70-72 s.

ČLÁNKY VE SBORNÍCÍCH

KRÁLÍK, Klement. *Slezský sborník: Vincenc Prasek jako profesor v Olomouci*. Olomouc, 1950.

KUDĚLKA, Milan. *Korespondence Vincence Praska s Poláky*. *Slezský sborník*, 1951, 543-544 s.

PEŘICH, Leopold. *Rodové kořeny Vincence Praska*. *Slezský sborník*, 1953, 48-54 s.

PÍSKOVÁ, Milada. *O Pravopisu a Brusu: K jazykovědným bádáním Vincence Praska*. In: *Sborník prací Filozoficko-přírodovědecké fakulty SU v Opavě. Řada jazykovědná D3*, Opava: Slezská univerzita, 2003, 127-129 s.

Seznam příloh

Příloha č. 1: Fotografie místa, odkud Vincenc Prasek pocházel.....	II
Příloha č. 2: Fotografie památníku Vincence Praska v Opavě.....	II
Příloha č. 3: Fotografie maturitního ročníku, V. Prasek vlevo dole.....	III
Příloha č. 4: Fotografie domu, kde Vincenc Prasek žil v době, kdy se živil jako suplent na olomouckém gymnáziu.....	III
Příloha č. 5: Historická fotografie Opavského gymnásia.....	IV
Příloha č. 6: Budova slovanského gymnásia v Olomouci.....	IV
Příloha č. 7: Podobizna Vincence Praska.....	V
Příloha č. 8: Fotografie časopisu Udice.....	V
Příloha č. 9: Přehled bibliografie Vincence Praska.....	VI

Příloha č. 1: Fotografie místa, odkud Vincenc Prasek pocházel ⁸³

Příloha č. 2: Fotografie památníku Vincence Praska v Opavě ⁸⁴

⁸³ PEŘICH, Leopold. Rodové kořeny Vincence Praska. *Slezský sborník*, 1953, s. 48-54.

⁸⁴ ZAO, fond Prasek Vincenc, karton 19, inv. č. 1208

Příloha č. 3: Fotografie maturitního ročníku, V. Prasek vlevo dole ⁸⁵

Příloha č. 4: Fotografie domu, kde Vincenc Prasek žil v době, kdy se živil jako suplent na olomouckém gymnáziu. ⁸⁶

⁸⁵ ZOA, fond Prasek Vincenc, karton 19, inv.č. 1199.

⁸⁶ Foto autor

Příloha č. 5: Historická fotografie Opavského gymnásia ⁸⁷

Příloha č. 6: Budova slovanského gymnásia v Olomouci ⁸⁸

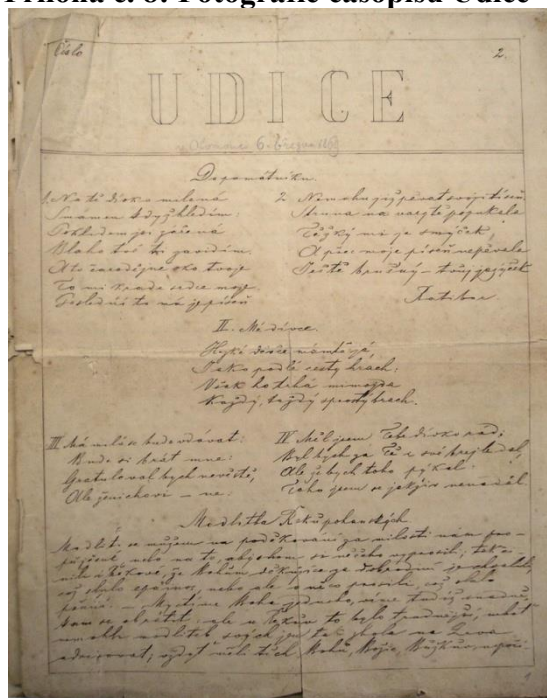
⁸⁷ NAP, Ústřední matice školská 1880-1951, karton 404.

⁸⁸ Foto autor

Příloha č. 7: Podobizna Vincence Praska ⁸⁹

Příloha č. 8: Fotografie časopisu Udice ⁹⁰

⁸⁹ *Podobizna Vincence Praska* [online]. [cit. 2015-06-29]. Dostupné z: <http://www.snipview.com/q/Vincenc%20Prasek>.
⁹⁰ ZAO, fond Zaczpal J., karton 1, inv. č. 21.

Příloha č. 9: Přehled části bibliografie Vincence Praska

MONOGRAFIE

Brus příspěvěčkem ke skladbě srovnávací. 1. Praha: František Augustin Urbánek, 1874, 84 s.

Čeština v Opavsku. 1. Olomouc: Vladimír Žákovský, 1877, 31 s.

Rodáci z Opavska a Frýdecka. 1. Opava: Opavský deník, 1885, 92 s.

Historická topografie země Opavské (A-K). 1. Opava: Jubilejní fond, 1889, 551 s.

K dějinám škol olomouckých. 1. Olomouc: Romuald Promberger, 1901, 39 s.

Mluvnické referáty pro čítanku lidovou. 1. Olomouc: Selská jednota, 1905, 16 s.

Libri citationum et sententiarum 1490-1503. 1. Brno: Zemský sněm Markrabství Moravského, 1911, 281 s.

Půlstoletí kulturních našich snah pro Slezsko. 2. Opava: Matice opavská, 1931, 91 s.

Praktický pravopis s mluvničkou a cvičné úlohy z přísloví a pořekadel pro školu a dům. 1. Olomouc: Vladimír Žákovský, 1874, 104 s.

Paměti Malenovic a Pohořelic, jakož i dědin k panstvím Malenovskému a Pohořelickému příslušných. 1. Velké Meziříčí: J.F.Šašek, 1883, 196 s.

Paměti městečka Napajedel a dědin k panství Napajedelskému odedávna příslušných. 1. Velké Meziříčí: J.F.Šašek, 1881, 199 s.

Podání lidu. 1. Opava: vlastním nákladem, 1888, 240 s.

Dějiny kraje Holasovského čili Opavského. 1. Opava: Jubilejní fond, 1891, 196 s.

Dějiny knížectví Těšínského. 1. Opava: vlastní náklad, 1894, 220 s.

Dvě léta na Buchlově. 1. Uherské Hradiště: Halla a Radoušek, 1900, 111 s.

Organisace Práv magdeburských na severní Moravě a v rakouském Slezsku. 1. Olomouc: Eduard Hölzel, 1900, 310 s.

Zpráva o cestách po archivech knížectví Těšínského. 1. Praha: Česká akademie Františka Josefa, 1901, 13 s.

Úvahy o katalogu venerabilis cleri archidioeceseos Olomucensis. 1. Olomouc: Knížecí arcibiskupská konsistoř, 1906, 125 s.

Listinář Selského archivu II. 1. Olomouc a Popovice: Selský archiv, 1913, 323 s.

SBORNÍKY

Dějiny Matice školské v Olomouci. In: *Zpráva o činnosti a stavu Matice školské v Olomouci od roku 1874 – 1879.* Olomouc: vlastním nákladem, 1879, s. 3-16.

Čarodějníci před soudem v Ratiboři roku 1667. In: *Obrázky z minulých let.* Olomouc: Romuald Promberger, 1906, s. 20-29.

Jaké daně a platy naši předkové platili. In: *Obrázky z minulých let.* Olomouc: Romuald Promberger, 1906, s. 34-41.

Vzpomínka na národopisnou výstavku v Orlové 1894. In: *Pamětní list Sokola v Orlové ve Slezsku.* Orlová: Tělocvičná jednota Sokol, 1905.

Stryk Příhoda. In: *Základové dialektologie.* Vídeň: A.V.Šembera, 1864, s. 171-172.

O Slezsku historickém a nynějším kulturním. In: *O Slezsku.* Brno: Národní klub, 1901, s. 79-92.

PERIODIKA

Z okolí opavského. Opavský besedník. Opava: Antonín Vašek, 5(22), 1865, 174-175 s.

Dívčí škola v Opavě. Opavský besedník. Opava: Antonín Vašek, 5(11), 1865, 83-84 s.

Obrázky ze Slezska I. Moravská Orlice. Brno, 4(20), 1866, 1-1 s.

Naše město Opava. Olomoucké noviny. Olomouc: Josef Černochoch, 2, 1866, -nedopsáno.

Maďaři a my. Našinec. Olomouc: Josefina Černochochová, 1(6), 1869, 1-1 s.

K syntaxi Tomáše Štítného. Program českého gymnasia v Olomouci. Olomouc: C.K. slovanské gymnasium, 2(2), 1870, 3-11 s.

Jak uměli Opavané česky. Opavský týdeník. Opava: Jan Zaccpal, 1(14), 1870, 105-106 s.

Spolek paní a dívek v Olomouci. Našinec. Olomouc: Josefina Černochochová, 3(105), 1871, 3-3 s.

Jaké následky má poněmčování. Opavský týdeník. Opava: Jan Zaccpal, 2(17), 1871, 129-130 s.

Ludvík Ochrana, farář ve Stěbořicích v Slezsku. Světozor. Praha: František Skrejšovský, 5(24), 1871, 278 -278 s.

Příspěvky ke skladbě české. Učitelské listy. Brno: František Augustin Urbánek, 5(5), 1871, 70-74 s.

O dětských popěvkách na Opavsku. Opavský týdeník. Opava: Jan Zacpal, 3(10), 1872, 78-81 s.

Něco o sklonbě jmen vlastních. Komenský. Olomouc: Jan Havelka, 1(18), 1873, 295-298 s.

Dvě bajky o lišce. Opavský týdeník. Opava: Jan Zacpal, 4(50), 1873, 398-401 s.

O ryzosti a ráznosti řeči československé. Komenský. Olomouc: Jan Havelka, 2(23), 1874, 353-355 s.

Kalendář Historický. Český mentor. Olomouc: Vladimír Žákovský, 2(2), 1875, 3-27 s.

Listy filologické a pedagogické. Komenský. Olomouc: Karel Koblížek, 3(16), 1875, 248-250 s.

Galerie slezských krajanů. 1. Bílovský Bohumír Hynek z Hlučína, 2. Josef Alois Pop ze Štemplovce, 3. Jan Kubíček, 4. Anapašaný Antonín z Frýdku, 5. Bernát z Frýdku, 6. Brantal Ondřej Ferdinand, 7. Hiršmenzl Kristian Bohumír. Opavský týdeník. Opava: Jan Zacpal, 6(24), 1875, 197-198 s.

Všehochuť z cesty po Slezsku. Opavský týdeník. Opava: Jan Zacpal, 6(34), 1875, 278-281 s.

Slavná a památná místa v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Český mentor. Olomouc: Vladimír Žákovský, 3(3), 1876, 17-64 s.

Naši umělci z doby starší. Český mentor. Olomouc: Vladimír Žákovský, 4(4), 1877, 27-54 s.

Matěj z Olomouce prvním tiskařem v Janově v Itálii. Koleda. Olomouc: Václav Voithl, 2(4), 1877, 61-61 s.

O našem písemnictví. Opavský týdeník. Opava: Jan Zacpal, 8(6), 1877, 4-4 s.

Krvavé hody ve Zlatníkách. Opavský týdeník. Opava: Jan Zacpal, 8(12), 1877, 12-12 s.

Jak trestali u nás sedláky. Opavský týdeník. Opava: Jan Zacpal, 8(21), 1877, 4-4 s.

Zaniklé osady ve vlasti naší. Opavský týdeník. Opava: Jan Zacpal, 8(25), 1877, 4-4 s.

Pamatujte na školy! Opavský týdeník. Opava: Jan Zacpal, 8(33), 1877, 1-1 s.

Kterak nakládají našimi žáky. Opavský týdeník. Opava: Jan Zacpal, 8(42), 1877, 1-1 s.

Kalendář historický. Český mentor. Olomouc:Vladimír Žákovský, 5(5), 1878, 5-16 s.

Anekdota o Karlu IV.. Český mentor. Olomouc:Vladimír Žákovský, 5(5), 1878, 56-56 s.

Naše literatura posudek. Komenský. Olomouc:Václav Voithl, 6(16), 1878, 254-255 s.

Zápisky z cest do Pruského moravska. Opavský týdeník. Opava: Jan Zaccpal, 9(9), 1878, 1-1 s.

Slovanské bohoslužby na Moravě. Opavský týdeník. Opava:Jan Zaccpal, 9(23), 1878.

Znak města Opavy. Opavský týdeník. Opava: Jan Zaccpal, 10(48), 1879, 3-3 s.

*Před hrdelním právem v Meziříčí nad Bečvou l.p. 1723 – 1726.*Koleda. Olomouc:Václav Voithl, 5(28), 1880, 439-441 s.

Hádanka gramatická. Komenský. Olomouc: Libor Doležel, 8(7), 1880, 110-111 s.

Valaši na Těšínsku. Opavský týdeník. Opava: Jan Zaccpal, 10(33), 1880, 3-3 s.

Jména šlechtická kterak hyzdíme. Komenský. Olomouc:František Slaměník, 10(4), 1882, 52-54 s.

Slezské školství novověké. Opavský týdeník. Opava:Jan Zaccpal, 13(2), 1882, 1-2 s.

Jaké školy žádáme?. Opavský týdeník. Opava:Jan Zaccpal, 13(50), 1882, 2-2 s.

Mistr Jan Hus a Tomáš ze Štítného. Komenský. Olomouc: František Slaměník, 11(23), 1883, 353-356 s.

České gymnasium v Opavě. Opavský týdeník. Opava:Jan Zaccpal, 14(14), 1883, 1-1 s.

České nápisy v Opavě. Opavský týdeník. Opava: Rudolf Hill, 14(37), 1883, 1-1 s.

Sněmovní terminologie našich předků. Světozor. Praha: František Skrejšovský, 17(3), 1883, 36-36 s.

Klímkovice měly také popravu. Opavský týdeník. Opava: Rudolf Hill, 15(43), 1884, 6-6 s.

Rodáci z Opavska od nejstarších dob až po časy nynější. Vlastivědy české část přípravná, obsahující jména šlechty a rodáků. Týdeník Opavský. Opava: Rudolf Hill, 15(88), 1884, nedopsáno.

Naše školy. Opavský týdeník. Opava:Rudolf Hill, 15(58), 1884, 1-1 s.

Dary pro museum Matice opavské. Opavský týdeník. Opava:Rudolf Hill, 16(42), 1885, 2-2 s.

Hrdelní právo v Klímkovicích. Opavský týdeník. Opava: Rudolf Hill, 19(64), 1888, 3-3 s.

Slezsko ve smutku. Opavský týdeník. Opava: Rudolf Hill, 20(11), 1889.

Co s našimi dětmi?. Opavský týdeník. Opava: Rudolf Hill, 20(58), 1889, 1-1 s.

Nemáme míti žádných škol!. Opavský týdeník. Opava: Rudolf Hill, 23(73), 1892, 1-1 s.

Vzpouza poddanská. Věstník Matice Opavské. Opava: Matice opavská, 5(5), 1895, 66-66 s.